

MILLIY TIKLANISH

21 (82) 2010 йил 26 май, чоршанба

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партиясининг ижтимоий-сиёсий газетаси

2008 йил 30 октябрдан чиқа бошлаган
www.milliytiklanish.uz

Хунармандлар учун янги имкониятлар

Ёшларимиз томонидан аждоқларимиздан мерос бўлиб қолган миллий хунармандчилик турларига янгича шакл, янгича сайқал бериб келинаётганлигидан кўнгиллар гурурланади, диллар фахрифтхорга тўлади.

5-бет

Миллий иқтисодиёт

Ўзбек моделининг асосий тамойиллари – иқтисодиётнинг сиёсатдан холи эканлиги, давлатнинг бош ислохотчи бўлиши, қонун устуворлиги, кучли ижтимоий сиёсат, ислохотларни тадрижий амалга ошириш бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов таъкидлаганидек, бугун ҳаётда ўзини тўлиқ оқлаган бу моделининг негизда авваломбор ҳаётга реалистик қараш, прагматик ёндашув мужассам...

7-бет

Тангисой

Саёҳатчилардан бири ерда ётган тошни олиб барчамизга кўрсатди. Тошнинг юзи турли минераллар билан қопланган эди. Юлдузлардай товланган зарралар кўш нурида ялтирайдди. Биз мана шу тош заррасига боқиб тоғларимиз битмас-туганмас табиий бойликларга қон эканлигини ҳис қилдик.

8-бет

МТ

БУГУНГИ
СОНДА:

ВАКИЛЛИК ОРГАНЛАРИ

2-бет

Партия депутатлик гуруҳи

Ташаббус йўқ эмас

ПАРТИЯ ҲАЁТИ

3-бет

Ёш ижодкорлар

ИЖТимоий-СИЁСИЙ ҲАЁТ

4-бет

Миллий дастурий маҳсулотлар

Вояга етмаган шахслар

МАЪНАВИЯТ

5-бет

Никоҳ шартномаси

ЖАРАЁН

6-бет

Миллий таълим тизими

Пешқадам лицей

Мижоз ишончи муҳим

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

7-бет

Эребус Ер юзининг энг жанубидаги сўнмас вулқон шундай номланади

Дунёдан дараклар

КЎЗГУ

8-бет

Энг қадимги пирамида

ЎЗМТДП ҲАЁТИ

Бугун ҳаётнинг ўзи олдимизга фуқаролик жамияти институтлари тизимида оммавий ахборот воситаларининг ўрни ва ролини янада мустаҳкамлаш вазифасини қатъий қилиб қўймоқда. Оммавий ахборот воситаларини янада эркинлаштириш, нодавлат матбуот нашрлари, радио, телевидение фаолиятини жонлантириш, уларнинг Интернет глобал тармоғига кириш имкониятларини кенгайтириш олиб борилаётган ислохотлар сиёсатининг очиқлиги ва ошқоралигини таъминлашга, кучли фуқаролик жамиятининг изчил шаклланишига мадад бериши даркор.

Ислон КАРИМОВ

Ўқув-семинар

ОАВда ПАРТИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ҒОЯЛАРИНИ ЁРИТИШНИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАРИГА БАҒИШЛАНДИ

Сиёсий партиялар фаолияти ва ғояларини кенг оммага тарғиб-таълиқ қилишда оммавий ахборот воситалари асосий ўрин тутаяди. Бу яқинда парламент ва халқ депутатлари маҳаллий кенгашларига бўлиб ўтган сайловлар жараёнида яна бир қарра ўз исботини топди.

Давлатимиз раҳбари Ислон Каримов парламент палаталарининг қўшма мажлисидаги маърузасида бу борада, яъни, оммавий ахборот воситалари, хусусан, партия нашрлари фаолиятига алоҳида тўхталиб, "...партиявий нашрларни партияларaro қизгин баҳс-мунозаралар минбарига айлантириш зарурлиги"ни таъкидлагани ҳам бежиз эмас. Чунки бугунги кунда сиёсий партияларaro қизгин баҳс-мунозаралар минбарига айлантириш зарурлиги"ни таъкидлагани ҳам бежиз эмас. Чунки бугунги кунда сиёсий партияларaro қизгин баҳс-мунозаралар минбарига айлантириш зарурлиги"ни таъкидлагани ҳам бежиз эмас.

ганлиги табиий равишда партия матбуоти ва бошқа ОАВларига ҳам ўз таъсирини ўтказмоқда. Демократия ва ОАВ эркинлигига бир-бири тўлдирувчи ва ўзаро боғлиқ тушунчалар, деб қараганимизда ҳам ОАВ, айниқса, партия матбуоти сиёсий партиялар ҳаёти ва бутун фаолиятида катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлган таъсирчан мафкуравий ҳамда партия ташкилотлари ишида ошқоралик ва демократияни таъминлайдиган етакчи омил сифатида намоён бўлади.

3-бет

АЁЛЛАР ҚАНОТИ

Бухоро вилояти Қоровулбозор туманида "Донолик ва ташаббускорлик сиёсий етакчилик мезони" Республика кўрик-танловининг туман босқичи бўлиб ўтди.

Тафаккури теран ўзбек аёли

Тадбир Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси Қоровулбозор туман кенгаши ижроия қўмитаси ҳамда Хотин-қизлар қўмитаси билан ҳамкорликда ташкил этилди.

Танловни ташкил этишдан асосий мақсад мамлакатимиз ёшлари, хусусан хотин-қизлар орасидан истеъдодлиларини кашф этиш, уларнинг маънавий, ҳуқуқий ва сиёсий маданиятини юксалтириш ҳамда етакчилик қобилиятини шакллантиришга қўмаклашидир.

Ҳар йили анъанавий тарзда партия етакчи аёллари ўртасида ўтказилиб келинаётган кўрик танловнинг бу галги туман босқичида 6 нафар хотин-қизлар 3 та шарт бўйича ўзаро беллашди. Дастлаб таништирув, ундан сўнг эса "Глобаллашув жараёнида маънавий-ахлоқий қадриятларини сақлаш муаммоси" эркин мавзусида ўз билим ва қарашлари, таклиф-мулоҳазаларини қатнашчилар ҳужмига ҳавола этишди. "Агар мен депутат бўлсам" шартида эса иштирокчилар нимага қодир эканликларини яна бир бор намоёйиш этишди.

Бугунги тадбир кўтаринки руҳда ўтмоқда, – дейди партиянинг Бухоро вилояти "Аёллар қаноти" етакчиси Гулчехра Шарипова. – Салоҳиятли, тафаккури теран аёллар қанчалик кўп бўлса, миллимиз ворислари бўлган ёш авлодининг юксак маънавиятли комил инсонлар бўлиб етишишига хизмат қилади.

Яқунда ҳакамлар ҳайъати иштирокчиларнинг натижаларини эълон қилди. Унга кўра Бухоро вилоят Озиқ-овқат ва енгил саноат Технология Институтига қарашли 2-сон Академик лицей ўқитувчиси Маърифат Пулатова мутлақ ғолиб деб топилди, танловнинг вилоят босқичида қатнашиш йўланмасини қўлга киритди. Иккинчи ўринни Сайёра Носирова, 3-ўринни эса Мохиргул Широнова эгаллади.

Тадбир сўнггида ғолиб ва совриндорлар ҳомийлар томонидан этилган совғалари билан тақдирланди.

Ақбар ЖИЯНОВ,
"Туркистон-пресс"

ЖАРАЁН

Бугун мамлакатимизда ёшларга бўлган эътибор ҳар қачонгидан-да юқори. Биргина жорий йилнинг «Баркамол авлод йили» деб эълон қилинишининг ўзи ҳам бу борадаги ислохотларнинг нечоғли муҳим аҳамият касб этаётганидан далолат беради. Чиндан ҳам эртанги кунимизнинг қандай бўлиши бугунги ёшларнинг пухта билим олишлари, илмий салоҳиятлари, буюк келажак сари юксак ишонч билан дадил одим ташлашларига боғлиқ.

Ҳеч кимдан кам бўлмаган авлод

Шу боис, демократик давлат қуриш ва эркин фуқаролик жамиятини шакллантиришни мақсад қилган юртимизда ёш авлод ҳаётига ҳар жиҳатдан юксак эътибор қаратилмоқда.

2-бет

2010 ЙИЛ – «БАРКАМОЛ АВЛОД ЙИЛИ»

Фаолиятимиз — ислохотлар ривожига хизмат қилиши зарур

- ДЕЙДИ НАВОИЙ ДАВЛАТ КОНЧИЛИК ИНСТИТУТИ РЕКТОРИ, ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ВИЛОЯТ КЕНГАШИДАГИ ЎЗМТДП ДЕПУТАТЛИК ГУРУҲИ АЪЗОСИ ЎТКИР НОСИРОВ

Президентимиз Ислон Каримов ташаббуси билан Марказий Осиёда ягона кончилик ва кимё саноатида ихтисослашган кадрлар тайёрловчи институтнинг ташкил этилганига бу йил 15 йил тўлади. Мамлакатимизда Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури-

нинг амалга оширилишида институт илмий жамоаси, профессор-ўқитувчиларининг ҳиссаси қандай бўлмоқда?

- Дарҳақиқат, мамлакатимиз ўзининг мустақил тараққиёт йўлини бошлаган

4-бет

МОЗИЙДАН САДО

Ҳар қайси халқ ёки миллатнинг маънавиятини унинг тарихи, ўзига хос урф-одат ва анъаналари, ҳаётий қадриятларидан айри ҳолда тасаввур этиб бўлмайди. Бу борада, табиийки, маънавий мерос, маданий бойликлар, кўҳна тарихий ёдгорликлар энг муҳим омиллардан бири бўлиб хизмат қилади. Бизнинг қадимий ва гўзал диёримиз нафақат Шарқ, балки жаҳон цивилизацияси бешикларидан бири бўлганини халқаро жамоатчилик тан олмоқда ва эътироф этмоқда.

Ислон КАРИМОВ

Варахша

АЖДОДЛАР КЎЗГУСИ

Модомики шундай экан, ёшларга тарихимизни чуқур ўргатиш, уларга миллий қадриятларимиз, урф-одат ва анъаналаримизни асраб-авайлаш тамойилларини синдириш, ундан фахрланиш туйғуларини шакллантириш ҳар биримизнинг бугунги асосий вазифамиз эканини унутмаслик лозим.

Юртимиз бой кечмиш ва буюк тарих-

га эга. Бухорони билиш ва англаш учун, аввало, унинг меъморий ёдгорликлари билан обдон танишиб чиқиш керак. Бу ёдгорликлар асрлар давомида шаклланган. Улар ҳар хил даврда барпо этилган бўлса-да, бир-бири билан аниқ режа, тарх ва ҳажмли кенг композиция билан боғланган. Шаҳарда юзлаб меъморчилик ёдгорликлари мавжуд.

Бухоро – шеърят ва афсоналар шаҳри. Бу ерда ҳамма нарсаси олис тарихдан сўзлайди. Минораларнинг қўққа чўзилган бўйларида инсоният даҳоси уфуриб туради, ҳар бир қадимий тош безаклари мангулик чанглари билан қопланган.

5-бет

ALOQABANK – ЮКСАКЛИККА ИНТИЛГАНЛАР УЧУН

ВАКИЛЛИК ОРГАНЛАРИ

ЖАРАЁН

Хеч кимдан кам бўлмаган авлод

(Давоми. Боши 1-бетда)

Истиклолнинг дастлабки йилларидан бошлаб, уларнинг таълим-тарбияси, камолоти йўлида амалга оширилаётган ишларнинг муваффақиятли тарзда ҳаётга татбиқ этиб келинаётгани фикримиз далилидир. Маълумки, «Баркамол авлод йили» муносабати билан ҳукуматимиз томонидан бу борада кенг қамровли Давлат дастури ишлаб чиқилган. Ўз навбатида, унда кўзда тутилган чора-тадбирларни амалга ошириш учун республика миқёсида жами 7,89 триллион сўм ва 165,4 миллион АҚШ доллари миқдорида маблағ сарфлаш режалаштирилган. Биргина жорий йилнинг биринчи чорагида дастурда белгиланган тадбирларни амалга ошириш учун 1,4 триллион сўм ва 25,4 миллион АҚШ доллари йўналтирилди. Ёш оилаларнинг уй-жой шароитларини яхшилаш мақсадида уларга 23,8 миллиард сўмлик имтиёзли ипотека кредитлари ажратилди. Шунингдек, ёшлар учун 106,8 мингта янги иш ўринлари яратилди. Албатта, буларнинг бари Давлат дастури доирасида олиб борилаётган ислохотлар самарасидир. Давлатимиз раҳбари Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганинг 17 йиллигига бағишланган тантанали мажлисда сўзлаган маърузаларида 2010 йилни «Баркамол авлод йили» деб эълон қилар эканлар, шундай деган эдилар: «Ҳаммамизга теран бир ҳақиқат аён бўлиши керак – биз юртимизнинг эртанги ривожини йўлида қандай чўқур ўйланган дастурларни тузмайлик, бу режаларни бажариш учун қандай моддий база ва имкониятларни яратмайлик, бунинг учун қанча кўп сармоя сафарбар этмайлик, уларнинг барчасини амалга оширадиган, рўёбга чиқарадиган қудратли бир омил борки, у ҳам бўлса, юқори малакали иш кучи ва юртимизнинг эртанги кунини, тараққиётини учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган етук мутахассис ёшларимиз, десак ўйлайманки, ҳеч қандай хато бўлмайди». Чиндан ҳам баркамол авлод – жамият тараққиётининг асосидир. Шу боис ҳам жисмоний, ҳам маънавий баркамол авлоднинг тарбиялаш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Ўрни келганда айтиш жоизки, Давлат дастурида ёшлар ҳуқуқларини барча соҳаларда ҳимоя қилиш мақсадида тегишли ташкилий-ҳуқуқий асосларга ҳам кенг эътибор қаратилган. Давлат дастурида белгиланганидек, болалар, ўсмирлар ва ёшларни баркамол этиб вояга етказиш учун зарур ҳуқуқий шароитларни таъминлаш юзасидан норматив-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш бўйича тақлифларни ишлаб чиқиш мақсадида амалдаги норматив-ҳуқуқий базани инвентаризация қилиш тақозо этилади. Бу янги норматив ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиш амалдаги ҳужжатларга ўзгартиш ва қўшимчалар бўйича тақлифлар киритиш демакдир. Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг «Ахборот-ресурс марказлари ва кутубхона фаолияти тўғрисида»ги қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш ва тақдим этиш ҳам кўзда тутилган. Мазкур Қонун лойиҳаси замонавий талабларни ҳисобга олган ҳолда ахборот-кутубхона фаолиятини янада такомиллаштириш, ўсиб келаётган авлоднинг интеллектуал эҳтиёжларини қондиришга йўналтирилган принципиал жиҳатдан янги ахборот-ресурс марказларини ташкил этиш билан боғлиқ жараёнларни қамраб олиши даркор. Қабул қилинаётган барча

қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг замирида ягона ғоя мужассам. Бу ғоя, Президентимиз айтганларидек, соғлом зурриёт, яъни жисмоний ва маънавий етук авлод шаклланиши ва ўз имкониятларини ҳамда салоҳиятини рўёбга чиқариш учун зарур тизимни яратиш, ёшларимизнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялаш, замонавий билим ва касбга эга бўлишини, жамиятимиз ҳаётида муносиб ўрин эгаллашини таъминлашдан иборат. «Таълим тўғрисида»ги Қонун, Қадрлар тайёрлаш Миллий дастури, Мақтаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастурининг ҳаётимизга чўқур татбиқ этилаётгани ёшларимизга таълим-тарбия бериш, касб-хўнахўр ўргатиш, уларни иш билан таъминлаш, соғлигини асраб-авайлаш, маънавиятини юксалтириш, қобилияти ва иқтидорини ривожлантиришда муҳим омил бўлмоқда. Бугун янгича фикрлайдиган, ўз келажагини мамлакатимизнинг келажаги билан боғлиқ ҳолда кўрадиган янги авлод вакиллари ҳаётга дадил кириб келмоқда. Ёшларимиз сиймосида муайян касб, баъзан бир неча йўналиш бўйича диплом олган, кўплаб ҳорижий тилни ўрганган, замонавий техника ва технологияларни пухта ўзлаштирган, мустақил инсон сифатида шаклланган, бир сўз билан айтганда, эл-юрт хизматига шай, юраги ёниб, кўзларидан ўт қанча турган навқирон йигит-қизларни кўриб, қалбимизда ишонч, гурур-ифтихор туйғулари жўш уради. Мамлакатимизда соғлом оилани шакллантириш ва оилада юксак маънавий-ахлоқий муҳитни қарор топтириш учун шарт-шароит яратиш, ёшларни оила қуришга тайёрлаш, оилалар мустаҳкамлиги ва манфаатларини таъминлаш, соғлом фарзанд устириш ва вояга етказиш масаласи давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Ўрт-бошимиз таъкидлаганларидек, баркамол авлод деганда, аввало, соғлом, жисмонан бақувват, имон-эътиқоди бутун, билимли, маънавияти юксак, мард, жасур ва ватанпарвар авлод тушунилади.

Юртимизнинг эртанги кунини, тараққиётини учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир етук мутахассис ёшларни Ватанамиз ривожини йўлидаги эзгу сайёҳаракатларни амалга оширадиган қудратли кучдир. Ана шу янгилинишлар ва ислохотлар жараёнида Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг барча ташкилотлари ва фракцияси аъзолари ҳам фаол иштирок этиши лозим. Айниқса, ёшлар камоли ва истиқболга қаратилган, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга хизмат қилувчи қонун ижодкорлиги борасидаги сайёҳаракатларимиз кўламини янада кенгайтиришимиз керак. Эртанги кунимиз эгалари истиқболи билан боғлиқ янги қонунлар қабул қилиш, амалдаги қонун ҳужжатларини замон талабларига мувофиқ мукаммаллаштириш, уларга зарур қўшимча ва ўзгартишлар киритишда ЎзМТДП фракцияси аъзолари алоҳида ташаббус кўрсатишлари замон талабидир. Чўнки, партияимиз сайловолди Дастурида юксак маънавият, масъулиятли, комил инсонни тарбиялашга ҳар томонлама қўмаклашишни биз ўзимизга вазифа сифатида қабул қилганимиз. Ушбу вазифалар ижросини таъминлашда давлат ва бошқа мутасадди ташкилотлар билан партиянинг ҳамкорлигини кучайтириб, бу борадаги партиявий фаолиятимизни партия ва фракция йиғилишларида танқидий таҳлил қилишимиз зарур. Зеро, ҳар томонлама етук авлодни тарбиялашга барчамиз масъулмиз.

Саймуддин ЁРМАТОВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Мەхнат ва ижтимоий масалалар қўмитаси ва ЎзМТДП фракцияси аъзоси

МАҲАЛЛИЙ КЕНГАШЛАР ДОИМИЙ КОМИССИЯЛАРИДА

Партия депутатлик гуруҳи

ТАКЛИФ БИЛАН ЧИКДИ

Яқинда Тошкент вилоят ҳокимлигида халқ депутатлари Тошкент вилоят кенгаши Ёшлар сиёсати ва соғлом авлод масалалари бўйича доимий комиссиясининг «Соғлом авлодни шакллантиришда халқ депутатлари кенгашларининг Ёшлар сиёсати ва соғлом авлод масалалари бўйича доимий комиссияларининг вазифалари» мавзусида семинар бўлиб ўтди. Унда халқ депутатлари Тошкент вилоят кенгаши депутатлари, туман ва шаҳар кенгашларининг доимий комиссиялари раислари, Олий Мажлис Сенати аъзолари, ОАВ вакиллари иштирок этдилар.

Дилноза ҲАЙИТОВА,
«Milliy tiklanish» мухбири

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, Ёшлар сиёсати ва соғлом авлод масалалари бўйича доимий комиссияси халқ депутатлари вилоят кенгаши таркибидagi мавжуд 6 та доимий комиссиялардан бири бўлиб, зиммасига ёшлар ўртасида учраётган муаммоларни ўрганиш ва бартараф этиш, ёшларга доир қонунларни тарғиб-ташвиқ қилиш ва уларнинг бажарилиши юзасидан ижро ҳокимияти устидан назорат-

таҳлил фаолиятини олиб бориш каби вазифалар юклатилган.

Таъкидлаш керакки, маҳаллий вакиллик органларидаги доимий комиссиялар фаолиятини тубдан такомиллаштириш депутатларнинг мамлакатимизда олиб борилаётган барча жаб-ҳалардаги ислохотлар изчиллигини таъминлашдаги ролининг кучайишига хизмат қилади. Жумладан, мазкур комиссия томонидан

соғлом ва баркамол авлоднинг вояга етказиш, ёшлар ҳуқуқ ва манфаатларининг тўлиқ таъминланишига эришиш, ёшлар орасидаги ҳуқуқбузарлик, жиноятчиликнинг олдини олиш каби долзарб масалаларнинг изчил таҳлил қилиб борилиши мамлакатимиз раҳбари бошчилигида бу йўналишда қилинаётган ишларнинг самарасини таъминлайди.

Яқинда мазкур комиссия томонидан вилоятдаги меҳрибонлик уйларида тарбияланаётган болалар билан боғлиқ муаммоларни таҳлил этадиган бўлсак, баъзи ҳолларда улар ва қариндошлари ўртасида мулк билан боғлиқ айрим низолар учрайди, - дейди биз билан суҳбатда халқ депутатлари вилоят кенгаши депутати, ЎзМТДП депутатлик гуруҳи аъзоси Мунира Қориева. — Боиси, бола жуда ёшлигида ота-онаси вафот этган бўлса улардан қолган мол-мулклар

қариндошлар қўлига ўтиб кетади ва болалар вояга етганларида ўша мерос бўлиб қолган мулкка эгалик қилиш ҳуқуқи ўз-ўзидан чегараланиши кўзга ташланади. Бу эса ўз навбатида бу борадаги тегишли қонунчиликка муайян ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш заруратини юзасига келтиради. Халқ депутатлари вилоят кенгашидаги партия депутатлик гуруҳимиз томонидан ушбу масалани янада чуқурроқ ўрганиш ва Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатларига етказишни режалаштирганмиз.

Ёшлар сиёсати ва соғлом авлод масалалари бўйича доимий комиссиянинг Тошкент вилояти ИИБ ҳуқуқбузарликнинг олдини олиш божқармаси билан ҳамкорликда олиб борган тушунтириш-тарғибот ишлари натижасида вояга етмаганлар орасида ҳуқуқбузарлик сезиларли даражада қамайган. Баён этилган маълумотлар жорий йилнинг ўтган даврида содир этилган ҳуқуқбузарликлар сони ўтган йилнинг шу даври билан таққослаганда 15 тага пасайган.

Маълумки, Президентимиз Исроҳ Каримов Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисида сўзлаган маърузасида «Парламентимиз ва маҳаллий вакиллик органлари — Кенгашлар ол-

дида турган иккинчи ғоят муҳим вазифа — бу қабул қилинган қонунларнинг ижро этилуви ҳокимият, яъни ҳукумат томонидан марказда, ҳокимликлар томонидан эса жойларда қандай бажарилаётгани устидан катъий парламент назоратини, депутатлик назоратини ўрнатишдан иборатдир» деган эди. Ушбу долзарб вазифа маҳаллий вакиллик органлари депутатларида катта масъулият юклайди.

Семинарда чиқиш қилган Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси профессори, сиёсий фанлар доктори Мўқимжон Қирғизбоев мазкур маъруза мазмун-моҳиятига тўхталар экан, маҳаллий кенгаш депутатлари қўнда белгиланган ваколатларидан фойдаланиб, ҳам жамоатчилик, ҳам депутатлик назоратини янада кучайтириши муҳимлигини таъкидлади.

Семинарда маҳаллий кенгашлар депутатлари фаолигини ошириш бўйича илғор тажрибалар борасида фикр юритилди. Депутатларнинг қўнда белгиланган фаолиятини кенг қамровда амалга ошириш, фуқароларнинг муносабатларини ўрганиш бўйича тақлифлар билдирилди. Шунингдек, халқ депутатлари маҳаллий кенгашларидаги доимий комиссиялар фаолияти самарадорлигини ошириш юзасидан келгусидаги асосий йўналишлар белгилаб олинди.

ДЕПУТАТЛИК БИРЛАШМАЛАРИДА

Ташаббус йўқ эмас

БИРОҚ ҲАММА ҒАП УНИ КЎРСАТА ОЛИШДА, - ДЕЙДИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СИРДАРЁ ВИЛОЯТ КЕНГАШИДАГИ ПАРТИЯ ДЕПУТАТЛИК ГУРУҲИ АЪЗОЛАРИ

лаган маърузаси депутатнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига бағишланди.

Йиғилишда депутатларнинг йилнинг ўтган биринчи чорагидаги фаолияти танқидий таҳлил қилинди. Депутатлик гуруҳлари, доимий комиссиялар фаолияти юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилди. Хусусан, ўтган давр мобайнида маҳаллий кенгашлар депутатлари амалга оширган ишлар тўғрисида гапирилиб, халқ депутатлари Гулистон, Сардоба, Бёёвут туман кенгашлари депутатлари томонидан бир қатор муаммолар кўтарилиб чиқилгани ва ҳал этиш чора-тадбирлари қўрилгани қайд этилди.

— Электоратимиз манфаатларига хизмат қиладиган масалаларга мутасадди ташкилотлар эътиборини қаратиш, юзасига келган муаммоларни кенгаш сессиялари кун тартибига киритиш ва ҳал этиш чораларини кўриш бизнинг муҳим вазифамиздир, - дейди вилоят кенгаши

депутати Ф.Эшмаматова. — Шунингдек, ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича олиб борилаётган ишларни доимий таҳлил этиш, тегишли баҳо бериш, барча соҳаларга доир ислохотларнинг жойларда бажарилишини таъминлашга эътибор қаратиш, халқ фаровонлигини ошириш юзасидан аниқ дастурлар ишлаб чиқиш каби вазифалар биздан ваколатимиз доирасидаги ташаббускорликни талаб этади.

Ўқув-семинарда ЎзМТДП Дастури ва сайловолди Ҳаракат Дастурида белгиланган вазифаларни тўлиқ бажариш, электорат билан иш олиб бориш, партия ташкилотлари билан депутатлик гуруҳлари алоқаларини кучайтириш борасида фикрлар алмашилди, шунингдек, партия депутатлик гуруҳларининг иш ҳужжатларини юритиш бўйича зарур тушунча ва тавсиялар берилди.

Енисей битиклари туширилган мис патнис, кулоччилик буюмлари пайдо бўлгунга қадар сув ташиш ва сақлаш учун қамишдан тўқилган идишлар, Ахси-кент қалъасидан топилган ва ҳануз бўёқлари кўзни қамаштирувчи сопол кўзача, бир аср олдин тикилган сўзана, қадимий хунармандчилик дастгоҳлари, патефон, самоварлар, «варшав чироқ», «қорачирик»нинг бир неча турлари, тангалар, нишонлар, аёллар тақинчоқ ва либослари бор. Қуй ва қўшиқлар ёзилган грампластинкаларнинг ўзи икки юздан ортади.

Музей доимо одамлар билан гавжум. Қишлоқ ахли, узоқ-яқиндан келган меҳмонлар халқимиз ўтмишидан сўзловчи ёдгорликлар билан танишадилар. Вилоятдаги мактаб ўқувчилари тарих фанидан амалий машғуллотлари шу ерда ўтказадилар.

- Президентимизнинг «Юксак маънавият -

ёнғилмас куч» асарида халқ ёки миллатнинг маънавиятини унинг тарихи, ўзига хос урф-одат ва анъаналари, ҳаётий қадриятларидан айри ҳолда тасаввур этиб бўлмаслиги, бу борада маънавий мерос, маданий бойликлар, кўхна тарихий ёдгорликлар энг муҳим омиллардан бири экани алоҳида таъкидланган, - дейди музейни ташкил этишда жонқуярлик кўрсатган шоира Тўхтаҳон Раҳимова. - Демак, халқимизнинг маънавий-маданий меросини кўз қорачигидек асраб-авайлаш барчамиз учун ҳам қарз, ҳам фарздор. Юксак зақоси билан жаҳон тамаддунига улкан ҳисса қўшган аждодларимизга муносиб ворис бўлиш тарихини билиш ва ўзликни англашдан бошланади. Музейимиз ана шу эзгу мақсадга хизмат қилаётганидан фахрланамиз.

Акрамжон САТТОРОВ

МАЪНАВИЯТ САРЧАШМАЛАРИ

Қишлоқдаги музей

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан юртимиздаги тарихий обидалар, меъморий ёдгорликларни асраб-авайлаш, муқаддас қадимжоларни обод этиш, маданий-маърифий масканлар фаолиятини такомиллаштириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда.

Наманган туманидаги Шўрқўрғон қишлоғида фаолият кўрсатаётган «Истиклол» номи музей ҳам ёшларни Ватанга муҳаббат, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашга хизмат қиладиган маърифат масканларидан биридир.

Музей «Қадриятларимиз қалбимизда», «Халқ амалии санъати», «Қадимги уй-рўзгор буюмлари», «Мисгарлик санъати», «Сопол кўзгарлиги», «Қасаначилик»,

«Тасвирий ойна», «Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари», «Ўзбекистон уйи», «Ўзбек миллий либослари» каби бўлимлардан иборат. Бу бўлимларга қўйилган экспонатлар ақин ва узоқ ўтмишимиздан ҳикоя қиладигандек туюлади. Музей хазинасидан Алишер Навоийнинг «Фарҳод ва Ширин» достонининг номаълум хаттот томонидан қўйрилган қадимий қўлёзмаси ҳам жой олган.

Мазкур осори атиқа жуда яхши сақланган бўлиб, ёзув ва суратлари кечагина қорозга туширилгандек ярақлаб турибди. Бу аждодларимизнинг китоб, хаттотлик санъатида ҳам юксак салоҳиятга эга бўлганидан шаҳодат беради.

Музейда ўзбек халқининг XIX-XX асрлардаги маданий, ижтимоий-иқтисодий, маиший ҳаёти, хунармандчилиги, миллий урф-одатларидан маълумот берувчи буюмлар, Иккинчи жаҳон уруши даврида халқимизнинг бошдан кечирган азоб-уқубатлари муҳрланган фотосуратлар ҳам кўп. Бу ердаги экспонатлар сони беш мингдан ортқ бўлиб, улар орасида ўрхун-

ПАРТИЯ ҲАЁТИ

ЎЗМТДП ҲАЁТИ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси Марказий Кенгаши томонидан "Оммавий ахборот воситаларида партия фаолияти ва ғояларини ёритишнинг долзарб вазифалари" мавзусида ташкил этилган ўқув-семинарда Президентимиз маърузасида кўтарилган ана шу масалалардан келиб чиқадиган вазифалар жумладан, ЎЗМТДП фаолиятини ОАВларда ёритишда материалларнинг географик ва ҳудудий қамрови, жанр ва мавзу хилма-хиллиги, ғоявий ташвиқот мазмуни ва партиявийлик принциплари амал қилиш, шунингдек, ўқувчилар аудиториясига таъсир кўрсатиш самараси, журналист маҳорати ва мавзунини ёритишда таҳлилий ёндашуви, партия веб сайтини бойитиш ва тезкорлигини таъминлаш борасида мутахассислар тақлиф ва тавсиялари ўрганилиб, бу борадаги мавжуд тажриба танқидий таҳлил этилди.

Семинарда ЎЗМТДПнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги фракцияси аъзолари, партия МК Ижроия кўмитаси дивони ходимлари, соҳадаги етакчи олим ва мутахассислар, сиёсий шарҳловчилар ва экспертлар, партия наشري ҳамда бошқа ОАВлардаги журналистлар иштирок этди.

Тадбирни ЎЗМТДП Марказий Кенгаши Ижроия кўмитаси раиси ўринбосари Жалолиддин Сафоев очар экан, жумладан шундай деди:

— Бугун ҳаётнинг ўзи фуқаролик жамияти институтлари тизимида оммавий ахборот воситаларининг ўрни ва ролини янада мустаҳкамлаш вазифасини олдимизга қатъий қилиб қўяётганлиги давлатимиз раҳбари маърузасида алоҳида эътироф этилди. Маърузада белгиланган ушбу ўстувор вазифалар тағамида миллий матбуотимизнинг сифатини, маҳорат ва таъсирчанлигини ошириш, уни ривожланган давлатларнинг оммавий ахборот

Ўқув-семинар

ОАВда ПАРТИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ҒОЯЛАРИНИ ЁРИТИШНИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАРИГА БАҒИШЛАНДИ

воситалари эришган юксак талаб ва мезонлар даражасига кўтаришдек масалалар ётар экан, бу партияимизга ҳам, партияимиз наشريга ҳам алоҳида масъулият юқлайди. ОАВларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаб бориш, уларнинг мамлакат миллий манфаатларини ҳар томонлама илгари суришидаги, Ўзбекистон халқининг ноёб маданияти ва маънавий қадриятларини тарғиб қилишдаги роли, шунингдек, янгиланиш ва модернизация қилиш жараёнларидаги таъсирчанлигини кучайтиришни ЎЗМТДП ўз сайловолди Ҳаракат дастурида ҳам муҳим масала сифатида белгиланган. Ушбу вазифалар

ни амалий жиҳатдан таъминлаш мақсадида ўтказилаётган мазкур семинар келгусидаги фаолиятимиз учун зарур бўладиган билим ва кўникмаларни шакллантиришга ҳам хизмат қилади.

Семинарда миллий журналистикамиз таркибига кириб келган сиёсий журналистика, парламент ва партия журналистикаси сингари йўналишларни тўлақонли шакллантириш, партия ва ОАВ яқин ҳамкорлигини йўлга қўйиш, хусусан, партия наشريда фаолият олиб бораётган журналистлар малака ва маҳоратини мунтазам ошириб бориш, мазкур наشر фаолиятидаги тақомилга муҳтож жиҳатларни аниқлаш ва бартараф этиш

юзасидан фикр-мулоҳазалар алмашилди. Шунингдек, мустақиллик йилларида оммавий ахборот воситалари ва уларда хизмат қилаётган журналистларнинг эркин фаолият юритишлари учун яратилган қулай шарт-шароит ҳамда кафолатланган ҳуқуқий асослар ҳам алоҳида тилга олинди. Жумладан, таъкидланганидек, сўз ва матбуот эркинлиги, журналистнинг ахборотни монеликсиз излаш, олиш, тарқатиш ҳуқуқи Конституция ва қонунлар билан кафолатланди, журналистик текширув ўтказиш институти илк бор қонуний асосга эга бўлди. Бир сўз билан айтганда, матбуотнинг "тўртинчи ҳокимият" даражасига эришиши йўлида изчил ислохотлар давом этмоқда. Мамлакатимизда Президентимиз раҳнамолигида соҳага бўлган бундай юксак эътибор журналистлар, хусусан, партия нашрлари олди-га ҳам катта ва масъулиятли вазифаларни қўйиши сўзга чиққанлар томонидан айтиб ўтилди. Хусусан, партия наشريда ЎЗМТДП ғоялари, мақсад ва вазифаларини ёритишни янада кучайтириш, партия электорати муаммоларини таҳлилий мақоладор орқали олиб чиқиш, партия ҳудудий ташкилотлари, маҳаллий кенгашлар депутатлари фаолиятларини доимий бериб бориш, партия фаолиятига ҳолис ва таҳлилий ёндашувини таъмин этидиган янги руҳлар очиш ушбу вазифаларни амалий жиҳатдан таъминлашга ҳамда партия имижини оширишга хизмат қилиши таъкидланди.

Семинарда маърузачилар томонидан қилинган «Парламент ва партия фракцияси фаолияти ОАВ нигоҳида», «ОАВ эркинлаштириш ва демократлаштиришнинг ҳуқуқий асослари» «Партия фаолияти тарғиботида ОАВ роли ва ўрни», «Парламент журналисти ва сиёсий шарҳловчилик маҳорати», «Партия ва фракция фаолиятини телевидение орқали ёритишнинг долзарб масалалари», «Партия ва фракция фаолиятини радиоканаллар орқали ёритишнинг замонавий усуллари» мавзуларидаги маърузалар партия фаолияти ва ғояларини оммавий ахборот воситаларида ёритишдаги долзарб вазифаларни қамраб олди.

Шухрат ДЕҲҚОНОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати:

— Мустақиллик йилларида оммавий ахборот воситаларининг мазмун-моҳияти тубдан ўзгариб, миллий матбуотимиз шаклланди. Шунингдек, журналистларнинг эркин фаолият олиб боришлари учун етарли даражада ҳуқуқий асослар яратилди. Фактларга мурожаат қиладиган бўлсак, 1994 йилда мамлакатимизда 475 та ОАВ мавжуд бўлган бўлса, бугунги кунга келиб, улар сони 1200 тага етди. Улардан 4 таси ахборот агентлиги, 20 таси радио, 56 таси телевидение, қолганлари босма ОАВ турига тўғри келади. Мустақиллик даврида бизда нодавлат ОАВ ҳам шаклланди, ривожланди ва янги босқичларга кўтарилди. Бугунги кунда мамлакатимиздаги ОАВлар сонининг 30 фоиздан ошмиги нодавлат ОАВга тўғри келаётган ҳам фикримизнинг далилидир. Соҳага доир қабул қилинган қонун ва қонуности ҳужжатларига келадиган бўлсак, бугун амалиётда ОАВларини тарғибга солишга йўналтирилган 10 га яқин қонун мавжуд. Лекин Президентимиз қўшма йиғилишида мана шу қонунчиликни бугунги кун талабларига мослаштириш ва замонга тасоҳ қилган янги қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш борасида ҳали олдимизда бир қанча вазифалар турганлигини чуқур таҳлил қилиб берди. Қуйи палатанинг Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари кўмитаси орқали журналистика соҳаси ва ОАВ фаолиятига доир қонунлар кўриб чиқилди. Келгусида Президентимиз ташаббуслари билан ОАВ иқтисодий асослари тўғрисида қонун лойиҳаси ишлаб чиқиш ва уни маромига етказиб, парламент муҳокамага киритиш масаласи режалаштирилган. Бунга Ўрта Осиёнинг қўшма мажлисидаги маърузалардан келиб чиқиб изоҳ берсак, журналистларни маънавий-моддий жиҳатдан рағбатлантириш, таҳририятларни иқтисодий мустақиллигини таъминлаш масалаларининг ҳуқуқий асосларини яратиш учун, албатта бугунги кунда ушбу қонунга зарурат бор.

Умуман, оғанда ОАВларига доир қонунчиликни тақомиллаштириш партияимизнинг сайловолди Ҳаракат дастурида ҳам кўзда тутилган. Жумладан, журналистларнинг ихтисослашувига эришиш, миллий журналистика мактабини ривожлантириш каби мақсад-вазифаларимизни Қонунчилик палатасидаги 31 нафар фракцияимиз аъзоси қабул қилинаётган қонунларда акс

этиришга ҳаракат қилган, деб айта оламиз.

Олим ЎСАРОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати:

— Парламент фаолияти ОАВда кенг ёритилмоқда. Олий Мажлис Қонунчилик палатаси фаолияти ОАВда ёритилиши доимий мониторинг қилиб борилади. Ундаги ҳулоаса кўра Парламент фаолиятини ёритиш асосан 3 та жанр, яъни ахборот, ҳабар, интервьюдан иборат бўлиб қолаётганлиги кузатишмоқда. Бу қамров эса Қонунчилик палатаси ёки партиялар фракциялари ҳаётида юз бераётган жараёнларни тўлақонли очиб бера олмапти. Айни пайтдаги ҳолатни таҳлил этидиган бўлсак, ОАВларда парламент фаолиятига доир таҳлилий материаллар талаб даражасида эмас. Бундан ташқари, қонунларга шарҳ бериш ҳам қамдан-қам ҳолларда учрайди. Партия наشريда қабул қилинаётган қонунларни шарҳлаш тажрибасини кенг йўлга қўйиш, уларда партия ёндашувини акс эттириш, ўйланманки, электоратимиз ишончини мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутди.

Семинарда партияимиз наشري ходимлари иштирокида ушбу масалалар қизғин муҳокама этилар экан, аминманки, билдирилган зарур фикрлар ва тақлиф-мулоҳазалар газетамизнинг келгуси фаолиятида ўз аксини топади.

Мадамин САҒАРОВ, Ўзбекистон МТРК ижтимоий-сиёсий ва социал-иқтисодий дастурлар бош муҳаррири:

— Ҳақиқатдан ҳам биз яшаётган ахборот асрида ахборот ва ҳокимият атамалари ёнма-ён қўлланилаётган ҳолатларга тез-тез дуч келямиз. Бу кимки ахборотга эгалик қилса, у ҳокимиятга эгадир, агар ким ахборотни тарқатиш имкониятига ҳам эга бўлса, демак у икки қарра ҳокимиятга эга бўлиши ҳақидаги машҳур аксиома бугун ўз исботини топаётганлигини кўрсатади.

Энди бироз ортага чекиниб сўз юритадиган бўлсак, сайловолди ташвиқоти жараёнини ТВ орқали бутун халқимиз

кузатди ва фаол иштирок этди. Ушбу жараёнда Ўзбекистон тележурналистикасида дебатдан кенг ва самарали фойдаланилди. Шу ўринда барча сиёсий партиялар телевидение воситасида ўзларига ажратилган вақтдан унумли даражада фойдалана олди, дейиш мумкин. Зеро ҳар бир сиёсий партия ўзига ажратилган вақтдан қандай, қай услубда фойдаланишни ўзи мустақил ҳал қилишга ҳақли. Аммо айрим партиялар битта кўрсатувни эфирга такроран берган ҳолатлар ҳам кузатилди. Айрим партиялар фақат давра суҳбатлари орқали чиқишни мақсадга мувофиқ кўрди. Ваҳоланки, ташвиқотнинг бошқа турлари, таъсирчан йўллари топиш ҳам мумкин эди. Сиёсий партиялар бундан буён роликлар масаласига ҳам жиддий эътибор қаратишлари лозим, деб ўйлайман.

Сайловолди ташвиқоти жараёни яна шунини кўрсатдики, сиёсий партиялар фақат ўзи билан ўзи овоза бўлиб қолмасдан, аксинча, бошқа сиёсий партияларнинг чиқиш ва ҳаракатларини мунтазам кузатишлари, мониторинг қилиб боришлари зарурлигини кўрсатди. Бугунги кунда ТВ, айниқса, сиёсий партияларнинг Қонунчилик палатасидаги фракциялари фаолиятини кенг ёритмоқда. Масалан, айни пайтда Ўзбекистон телерадиоканалининг "Ахборот" информатсион дастурида нисбатан яхши материаллар берилмоқда. Бунда ҳар бир партияга тенг вақт ажратилган. Бу мамлакатимизда сиёсий партиялар ролини оширишга катта эътибор берилганлигини кўрсатади.

Қобилбек КАРИМБЕКОВ, ЎЗМТКК сиёсий шарҳловчиси:

— Бугунги ахборот асрида журналист кадрлар ихтисослашувини кучайтириш масаласи катта аҳамият касб этмоқда. Айтиш мумкин, ихтисослашув, жумладан, парламент ва партия журналистикасининг тақомиллашуви жамиятда сиёсий маданиятнинг янада ривожланиши, фуқароларнинг ижтимоий-сиёсий жараёнлардаги фаоллиги кучайишига хизмат қилади. Аммо, тан олиш кераки, бугун парламент, сиёсий партиялар фаолиятини ёритиш талаб даражасида эмас ва бунинг сабаби ҳам айнан юқорида таъкидлаганимиздек, журналистларнинг ихтисослашувиди тўла намоён бўлади. Семинарда малакали мутахассислар томонидан берилган парламент, партия, сиёсий журналистикага доир билим ва кўникмалар, тавсиялар ёш журналистлар учун бой тажриба мактаби бўлиб қолади.

Шарофиддин ТўЛАГАНОВ, ЎЗМТКК сиёсий шарҳловчиси:

— Партия фаолиятининг бевосита радиода ёритилиши тўғрисида гапи-

радида бўлсак, муҳбирларимиз орқали ўтказилаётган тадбир тўғрисида тўғри эфирга узатилади. Бирок радиожурналистларимиз тадбирларни ёритишда фақат икки жанрдан фойдаланмоқдалар: ҳабар, интервью. Баъзан хабарларимиз бўлиб ўтидиган иборат бўлиб қолаётган бўлса, баъзи интервью берувчиларимиз ҳам умумий гаплардан нарига ўтолмайди. Очигини айтишда бўлсак, ҳозирги кунда радиоканаллар фақат сиёсий партиялар фракциялари фаолиятини ёритиш билан чегараланиб қолмоқда. Сиёсий партиялар радиоканаллар билан ҳам яқин ҳамкорлик ўрнатишларини истардик. Бу эса сиёсий қўнчинг ўз электорати, қолверса жамият олдидидаги ўрни ва ролини янада оширишга хизмат қилади.

Алишер БОЛИЕВ, "Халқ сўзи" газетаси бўлим муҳаррири:

— Аввало, семинар мавзусининг бугунги кун учун ниҳоятда долзарб ва аҳамиятли эканлигини айтиб ўтишни истардим. Баъзи ҳолларда сиёсий партиялар фаолиятини ОАВларда ёритишда бирёқламлик кўзга ташланадигани, бу ўша сиёсий партияга нисбатан телетомошабин, тингловчи ва муштарий нигоҳида умумий тушунча ва тасаввурни уйғотиб қўяди. Аслини олганда эса ҳар қайси партиянинг дастури, мақсад ва ғояларига мос келадиган сиёсати, мафқураси мавжуд. Бундан кўриниб турибдики, партия фаолиятини ёритишда ана шу жиҳатларга кенг, тўлақонли ва таҳлилий ёндашув аҳолига мамлакатимиздаги мавжуд сиёсий партияларнинг ижтимоий қатлами, фаолияти, улар ўртасида кечаётган ғоявий кураш ҳақида аниқ тасаввур ва ахборот олиш имконини яратади. Семинарда бу борада билдирилган фикрлар, тақлиф ва мулоҳазалар, ундан келгусида кенг ва самарали фойдаланиш, фаолиятимизда учраётган бу каби камчиликларни бартараф этишга ёрдам бериши шубҳасиз.

Гулбаҳор УМУРЗОҚОВА,
"Milliy tiklanish" мухбири

ФАОЛИЯТ

Ёш ижодкорлар

ПАРТИЯ ЭЪТИБОРИДА

Ўзининг бетакрор миллий ҳунармандчилиги, фольклор санъати билан доғруғ қозongan Бойсун азалдан ижодкорлар юрти ҳамдир. Машҳур олимлар, таниқли ёзувчи-шоирлар илк ижод сўқмоқларини шу ердан очиган. Бугунги кунда самарали ижод қилиб келаётган ёшлар бу ерда кўпчиликини ташкил этиши эътиборга молик. Айниқса, кейинги йилларда ёшлар орасида бадий ижодга бўлган қизиқишнинг кучайганлиги Бойсун адабий муҳитининг илдизи бақувват эканидан нишона.

Алишер РАҲМОНОВ,
"Milliy tiklanish" мухбири

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Бойсун туман кенгаши Ижроия кўмитаси ўтган йил тумандаги ижодкор ёшларнинг ижодий фаолияти билан қизиқиш кўриш мақсадида улар орасида кичик сўровнома ўтказганди. Унинг натижасига кўра тумандаги таълим муассасаларида ижод билан шуғулланиб келаётган ёшлар сони кўтилганидан ҳам зиёда бўлиб чиқди. Шу билан бирга ёшлар ижоди билан боғлиқ жараёнда бир муаммо ҳам аниқландики, партия туман кенгаши Ижроия кўмитаси ушбу муаммони баҳоли қудрат ҳал этишни ўз олдига мақсад қилиб қўйди. У ёшлар ижодининг деярли тарғиб қилинмаётганлиги ва кенг ўқувчиларнинг бу ижодий жараёндан беҳабарлиги бўлди.

Партия туман кенгаши бойсунлик ижодкор ёшларнинг ижодий фаолиятини кенг ўқувчилар оmmasига тарғиб қилиш, рағбатлантиришни кўзлаб «Йилнинг энг яхши ёш ижодкори» мавзусида кўрик-танлов ўтказишни эълон қилди.

Йил бошида мазкур танловнинг Низоми, ўтказиш тартиблари тузилиб, ташкилий тайёргарлик ишлари асосий ҳамкор — туман халқ таълими бўлими билан биргаликда олиб борилди. Танлов, унинг шартига кўра икки босқичдан иборат бўлди.

Танловнинг иккинчи — асосий босқичи яқинда тантанали равишда ўтказилди. Танлов узоқ йиллар ёшларга таълим-тарбия берган, нафақат туман, балки воҳада ҳам алоҳида эл хурматида сазовор бўлган таниқли педагог-мураббий, марҳум Салим Умаровнинг ёрқин хотирасига бағишланди.

Партия раъзалари, шунингдек, ёшларни ижодга қаровчи кўргазмалар асосида дид билан безатилган анжуманлар залида бўлиб ўтган тадбирда сўз олган ЎЗМТДП туман кенгаши Ижроия кўмитаси раиси Даврон Орипов танловнинг асосий мақсад ва моҳияти, унинг биринчи босқич якуналари ҳамда иккинчи босқич талаблари хусусида қисқача маълумот бериб ўтди.

— Туманимизда ижодкор ёшлар жуда кўпчилик эканлиги танловнинг дастлабки босқичидаёқ аён бўлди, — дейди у ўз сўзида. — Бирок, баъзи бир шарт-шароитларга кўра ёш ижодкорларнинг барчаси ҳам ўз ижод намуналарини оммага таништириш имкониятига эга эмаслар. Танлов мақсади эса ана шундай иқтидорли ёшларни намоён қилиш, уларда ижодга бўлган интилишни янада мустаҳкамлаш ва маънавий рағбат беришдан иборат.

Шундан сўнг олдиндан белгиланган ҳайъат аъзолари таништириб ўтилди. Тумандаги ўқув масканларида асосан икки миллат вақиллари таҳсил олишлари инобатга олиниб, улар топширган ҳар бир ижодий иш пухта ўрганиб, баҳо-ланди. Айниқса, ижодкорларнинг матбуот ва турли танловлардаги иштирокига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Танловда ҳар бир иштирокчи ўз ижод намуналарини ифодали ўқиб бергани нафақат ёш томошабинлар, балки устоз-мураббийларда ҳам чуқур таассурот қолдирди. Уларнинг кўпчилиги тадбир давомида бу борадаги фикрларини билдиришга ҳам улғурдилар.

Халил ҒАҒФОРОВ,

Халқ депутатлари туман кенгаши депутати:

— Ёшларимиз орасида шундай иқтидорли ижодкорлар борлигини, очиги тасаввур ҳам қилмаган эдим. Ишончим комилки, бугунги танлов келгусида уларнинг кўпчилиги учун ижод пиллаояси бўлиб хизмат қилади.

Тўра РАҲИМОВ,

34-мактаб ўқитувчиси:

— Узоқ йиллардан буён ижод билан шуғулланиб келаман. Мендаги қизиқиш ҳам бир вақтлар худди шу ёшлардек мактаб партасидан бошланган. Баракали ижод қилиб келаётган шогирдларим кўпчилигидан фахрланаман, албатта. Бирок, туманда айнан ижодкор ёшлар орасида бу каби тадбир биринчи марта ўтказилаётганини алоҳида таъкидламоқчи эдим. Унинг ташкилотчиси — ЎЗМТДП туман кенгашига ўз миннатдорчилигимни билдирмоқчиман.

Танлов якуналари бўйича бир нафар ҳам иштирокчи йигит-қиз эътибордан четда қолмади. Улар партия ҳамда ҳамкорлар — «Илҳом-БТ» хусусий фирмаси томонидан муносиб тақдирландилар.

— Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг ёшларни миллий қадриятларимиз, аждодларимиздан қолган урф-одатларимизга ҳурмат руҳида тарбиялашга қаратилган амалий фаолиятини алоҳида таъкидламоқчиман, — деди танлов ғолибларини эълон қилиш учун сўз олган ҳайъат раиси, шоир Ёқубжон Норсаидов. — Партиянинг туман кенгаши ушбу аънанани давом эттирган ҳолда ибратли ишга қўл урганлиги айни муддао бўлди. Иштирокчилар томонидан мазкур танловни ҳар йили бир марта ўтказиб туриш тақлифи айтилаётганлиги ҳам бежиз эмас. Ўйлаймизки, партия томонидан ташкил этилган танлов доираси келгуси йилларда янада кенгайди.

Шундан сўнг ҳайъат аъзоларининг ҳулосалари эълон қилинди. Унга кўра Зарина Акрамова ҳамда Моҳинур Аҳмедова 3-ўрин, Меҳри Мухаммадиева ва Зебо Норчаева 2-ўринга сазовор бўлишди. Фахрли биринчи ўринга эса маҷайлик ёш шоир Исро Амонтурдиев, Ҳулқар Омонова ҳамда Нилуфар Турсуновалар лойиқ қўрилди. Танловнинг олий мукофотини Соҳиба Жўраева, Гулрухсор Рашидова, Маржона Салимова қўлга киритдилар.

ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТ

2010 ЙИЛ – «БАРКАМОЛАВЛОД ЙИЛИ»**(Давоми.
Боши 1-бетда)**

дастлабки йилларданок бозор муносабатларига ўтишнинг муҳим йўналишларидан бири сифатида иқтисодийни устувор ривожлантириш, sanoat ва ишлаб чиқариш тармоқларини кенгайтириш, малакали кадрларни етказиб бериш масалаларига алоҳида эътибор қаратди.

Юртбошимизнинг 1995 йил 7 июлдаги «Навоий Давлат кончилик институтини ташкил этиш тўғрисида»ги Фармони ҳамда шу йил июлдаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Навоий Давлат кончилик институти фаолиятини ташкил этиш тўғриси-

софадан туриб турли соҳаларга тегишли кутубхона, АРМ ва АКМ ресурсларидан унумли фойдаланиш воситасида маълумотлар базасини бойитиб бориш, тезкор ахборот излаб топиш ва етказиб бериш каби масъулият юкланди.

Бугунги кунда институт кутубхона фондида 200 мингдан ортиқ илмий ва бадий адабиёт мавжуд. Бундан ташқари, электрон кутубхона марказида Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг «Кармат» дастури асосида «ZiyoNet» тармоғи орқали электрон адабиётлардан фойдаланиш учун барча замонавий қулайликлар яратилган. Айниқса, «ZiyoNet» ахборот тармоғи фойдаланувчилар тала-

ий Давлат кончилик институтида биринчи чорак, яъни ўтган 3 ойда бу борада қатор тадбирлар амалга оширилди. Жумладан, ёшларни замонавий ахборот технологиялари билан таъминлаш мақсадида ахборот-ресурс маркази ва институт архиви жорий таъмирдан чиқарилиб, зарур воситалар билан жиҳозланди.

Ёш кадрларни иш билан таъминлаш ва ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадида жорий йил битирувчиларидан 122 нафари Навоий кон-металлургия комбинати, 17 нафари Олмалик кон-металлургия комбинати, 16 нафари «Навоий-азот» ОАЖ билан шартнома тузди.

Фаолиятимиз — ислохотлар ривожига хизмат қилиши зарур

-ДЕЙДИ НАВОИЙ ДАВЛАТ КОНЧИЛИК ИНСТИТУТИ РЕКТОРИ, ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ВИЛОЯТ КЕНГАШИДАГИ ЎЗМТДП ДЕПУТАТЛИК ГУРУҲИ АЪЗОСИ ЎТКИР НОСИРОВ

да»ги Қарори асосида Навоий Давлат кончилик институти ташкил этилди.

Ўтган йиллар давомида мазкур институт мутахассис кадрлар тайёрлаш борасидаги ишлар самараси ўлароқ, нафақат Навоий вилоятида барпо этилаётган йирик sanoat корхоналари, бутун республика миқёсидаги йирик корхоналарнинг кончилик sanoati, металлургия, машинасозлик, энергетика ва кимё соҳаси мутахассис кадрларига бўлган эҳтиёжни қондириш имкони яратилди.

Ўтган йиллар давомида институтнинг бакалаврият босқичини тамомлаган 7000 нафардан ортиқ талаба мамлакатимизнинг йирик sanoat корхоналари, ташкилот ва муассасаларида меҳнат қилмоқда. Шунинг алоҳида таъкидлаш кераки, битирувчиларнинг 50 фоиздан ортиқроғи бугунги кунда Навоий кон-металлургия комбинати таркибидagi корхоналарга ишга қабул қилинганлар.

Бугунги кунда Навоий Давлат кончилик институти таркибидagi кончилик, энерго-механика, кимё-металлургия, Олмалик кон-металлургия ва Зарафшон умумтехника факультетларида таҳсил олаётган 3 минг 700 нафардан ортиқ талабаларга 200 дан ортиқ профессор-ўқитувчилар соҳа сирларини ўргатиб келмоқдалар.

1996-2010 йиллар давомида институтда 5 та докторлик, 30 дан ортиқ номзодлик диссертациялари ҳимоя қилинди.

- **Олий даргоҳда ўқитишнинг жаҳон андозаларига мос қандай услуб ва йўналишлари жорий этилган?**

- Ўқув жараёнларини талаб даражасига мослаштириш учун, биринчи навбатда, талабаларни зарур адабиётлар билан таъминлаш, бу адабиётлардан самарали ва ишчил фойдаланиш, бўлажак кадрларга етарли шарт-шароит ва имкониятни яратиш муҳим ҳисобланади.

Ўтган давр мобайнида институт профессор-ўқитувчилари томонидан 17 та дарслик, 23 та ўқув қўлланма chop этилди. Ҳар бир факультетда кафедра, фан кабинетларини тайёрлаш ва илмий адабиётлар билан жиҳозлашга алоҳида эътибор қаратилди.

Президентимизнинг 2006 йил 20 июндаги «Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида»ги Қарори асосида институт кутубхонаси ахборот-ресурс марказига айлантирилган, унинг зиммасига ахборот кутубхона хизмати-ни сифат жиҳатдан янги даражага кўтариш, китобхоналарнинг барча соҳалардаги қизиқиларини замонавий ахборот технологиялари асосида тезкор қондириш, жаҳон илмий-таълим ахборот-ресурсларидан фойдаланган ҳолда сифатли ахборот хизматларини тақдим этиш, кутубхона ресурсларини бошқаришни модернизациялаш ва келиб тушаётган адабиётларга ишлов беришни такомиллаштириш, интернет тармоғи орқали ма-

бини тезкор қондиришда қўл келмоқда. Институт профессор-ўқитувчилари томонидан яратилган ўқув қўлланма, маъруза матнларининг электрон кўринишлари мутахассис ходимлар томонидан «ZiyoNet» порталига киритилди. Ҳозиргача порталга электрон кўринишдаги ўқув адабиётларининг 77 тури жойлаштирилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг истиқболли ёш педагог ва миллий кадрлар малакасини ошириш «Истеъдод» жағмағараси йўллари-маси билан институт профес-

Бугунги кунда институт кутубхона фондида 200 мингдан ортиқ илмий ва бадий адабиёт мавжуд. Бундан ташқари, электрон кутубхона марказида Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг «Кармат» дастури асосида «ZiyoNet» тармоғи орқали электрон адабиётлардан фойдаланиш учун барча замонавий қулайликлар яратилган.

сор-ўқитувчилари Голландия, Дания, Австрия, Жанубий Корея, Малайзия, Франция, Канада, Исроил, Хитой Халқ Республикаси, Ҳиндистон, Россия Федерациясининг илғор таълим марказларида ўз малакаларини ошириб келдилар. Малака ошириб келган 71 нафар профессор-ўқитувчилар томонидан чет элларда олинган ижобий билим ва малакалар ўқув жараёнида кенг қўлланилмоқда.

Яратилган қулайликлар самараси ўлароқ, институт профессор-ўқитувчилари 2010 йил 1-3 мартда ўтказилган III-республика «Инновацион» гоялар, технологиялар ва лойиҳалар» ярмаркасида фаол иштирок этиб, 4 та лойиҳа бўйича НКМК раҳбарияти билан 57000000 сўмлик келишув баённомасини имзоладилар. Бу эса ўқув юртида таълим, фан ва ишлаб чиқариш интеграциясининг ривожланиши учун салмоқли грант ҳисобланади.

- **Юртбошимиз ташаббуси билан 2010 йил «Баркамол авлод йили» деб эълон қилинди. Сиз раҳбарлик қилаётган таълим даргоҳида бу борада қандай ишлар амалга оширилмоқда?**

- Президентимиз Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаларида «...Бугун ҳеч кимга сир эмаски, биз яшаётган XXI аср – интеллектуал бойлик ҳукмронлик қиладиган аср. Кимки бу ҳақиқатни ўз вақтида англаб олмаса, интеллектуал билим, интеллектуал бойликка интилиш ҳар қайси миллат ва давлат учун қундалик ҳаёт мазмунига айланмаса – бундай давлат жаҳон тараққиёти йўлидан четда қолиб қетиши муқаррар...», дедилар ва олдимизда ёшлар дунёқарашини ошириш, уларда Ватанга садоқат, фаол фуқаролик позициясини шакллантириш, замонавий билим ва қўникмаларини қучатириш, ҳар томонлама баркамол фарзандларни тарбиялашдек улкан вазифалар турганлигини яна бир бор ўқитирдилар. Наво-

Ёшларни турли хил зарарли иллатлардан асраш мақсадида институт «Талабалар турар жойи»да, шунингдек, барча факультетларда вилоят ички ишлар, соғлиқни сақлаш бошқармалари ва бошқа ҳамкор ташкилотлар билан биргаликда «Терроризм, диний ва сиёсий экстремизм, гиёҳвандлик қарши гоявий иммунитетни мустаҳкамлаш», «Баркамол авлод йили: мақсад ва вазифалар», «Жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш», «Токсикомания», «Ваҳобийлик, диний экстремизм», «Нар-

котик моддаларнинг зарари, аянчли ва оғир оқибатлари», «Гиёҳвандлик – аср вабоси», «Динимиз душманлари», «Одоб-ахлоқ, кийиниш ва муомала маданияти», «Мафкуравий жараёнларнинг глобаллашувиди шиддатли ахборот оқими», «Мазнавият ва моддий ҳаёт уйғунлиги» каби мавзуларда давра суҳбатлари, учрашувлар ҳамда видеофильмлар намойиши ташкил этилди.

- **Маълумки, партиянинг вилоят кенгаши ташаббуси ва Ўзбекистон Экологик ҳаракатининг Навоий вилояти бўлини маси томонидан Сармишсойдаги аждодларимиз томонидан 7 минг йил олдин битилган қоятош расмларини халқаро Экотуризмни ривожлантириш дастурига киритиш бўйича ҳаракат бошланди. Сиз бундай ташаббусга қандай қарайсиз?**

- Ушбу савй-ҳаракатлар ЎЗМТДП Дастуридаги: «Мақсадимиз - Ўзбекистон фуқаросини оғида ўз мамлакатининг тарихий ўтмиши, бугунги куни ва келажиги учун фахрлини туйғусини тарбиялаш ва мустаҳкамлаш!» шiori билан ниҳоятда ҳамоҳангдир.

Биз Сармишсойни нафақат туризм, шу билан бирга экотуризм масканига айлантиришда Экологик ҳаракат билан ҳамкорликда иш олиб борамиз.

Бундай ташаббусларни нафақат қўллаб-қувватлаш, балки шу юрт фарзанди сифатида қаттиқ бел боғлашимиз, барча имкониятларни сафарбар этишанимиз зарур. Бу ташаббус, айниқса, Навоий Эркин индустриал-иқтисодий зонасининг ривожланиши ва истиқболдаги тараққиётида ҳам муҳим роль ўйнайди. Худудга ташриф буюрадиган сармоядорлар ва меҳмонларни ота-боболаримизнинг узок ўтмиши билан тарихий ва миллий қадриятлар билан яқиндан таништириш имкони туғилади.

**«Milliy tiklanish»
мухбири
Парда ЖУМАЕВ
суҳбатлашди**

ДАВРАСУҲБАТИ

Миллий дастурий маҳсулотлар

УЛАР ВОСИТАСИДА ЮҚОРИ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШГА ЭРИШИШ МУМКИН

**Аброр УМАРҚУЛОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири**

Юртбошимиз жорий йил бошида Вазирлар Маҳкамасининг мажлисида 2009 йилнинг асосий яқунлари ҳамда 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган маърузасида замонавий соҳалар, ишлаб чиқариш тармоқлари ва ахборот технологиялари тизимларини жадал сурьатлар билан ривожлантиришга алоҳида аҳамият бериш лозимлигини таъкидлаганди. Тошкент Ахборот технологиялар университетида «Баркамол авлод йили» Давлат дастурига киритилган «BEST SOFT

UZBEKISTAN — 2010» кўргазмаси доирасида бўлиб ўтган «Ўзбекистонда дастурий маҳсулотлар индустриясини ривожлантиришга доир қонунийликни такомиллаштиришнинг долзарб масалалари» мавзусидаги давра суҳбати ҳам, айтиш мумкинки, бу борадаги мавжуд муаммоларни қонуний ҳал қилиш йўлларини топишда муҳим аҳамият касб этади. Тадбир Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Алоқа ва ахборот-лаштириш агентлиги ҳамкорлигида ўтказилди.

Мазкур қўмита аъзолари, тегишли вазирлик ва идораларнинг вакиллари, эксперт ва мутахассислар ҳамда IT-компаниялар вакиллари иштирок этган йиғилишда IT-индустриясининг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш масалалари, шунингдек соҳанинг солиқ, божхона ва маъмурий жиҳатдан оптималлаштириш муаммолари муҳокама қилинди.

Юртимизда ушбу соҳани ривожлантиришга қаратилаган қулай шарт-шароитлар яратилиб, замонавий ахборот технологияларини жорий қилиш ва уни қўллаш борасида кенг қамровли ишлар олиб боришда бунинг натижаси ўлароқ миллий бозоримизда дастурий таъминот ишлаб чиқарувчи корхоналар сони, шунингдек, рес-

публикада яратилган дастурий таъминот маҳсулотларининг хилма-хиллиги ҳам йил сайин ортиб бораётганлигини алоҳида таъкидлаш лозим.

Йиғилишда Ўзбекистонда дастурий маҳсулотларни яратиш бозори, ўзининг илк ривожланиш босқичида бўлса ҳам, экспортга йўналтирилган маҳсулотларни ишлаб чиқиш борасида дастлабки ижобий қадамлар қўйилгани, яратилган дастурий маҳсулотлар умумий ҳажмида экспортнинг улуши 35,1 фоизни ташкил этаётгани, шунингдек, миллий дастурий маҳсулотларимизнинг жадал ривожланиши «Баркамол авлод йили» Давлат дастурида белгиланган вазифалардан келиб чиқиб, таълим дастурларини, хусусан электрон дастурлар, компьютер ўйинлари ва бошқа медалойиҳаларни яратиши муҳим аҳамият касб этиши алоҳида қайд этилди.

Тадбир сўнгига Ўзбекистонда дастурий маҳсулотлар индустриясини ривожлантириш йўлида амалга ошираётган савий-ҳаракатларини мувофиқлаштириш юзасидан тегишли тавсиялар қабул қилинди.

ҚОНУНВАШАРҲ

Вояга етмаган шахслар

ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАНФААТЛАРИ ДАВЛАТ МУҲОФАЗАСИДА

Мустақилликнинг илк йиллариданоқ Ўзбекистонда вояга етмаган шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида бир қатор қонун ва бошқа норматив ҳужжатлар қабул қилинди. Болалар манфаатини муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий асосларини яратишга киришилди.

**Раҳимжон ҲАКИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти гуруҳ раҳбари,
юридик фанлар номзоди**

Вояга етмаганларнинг ҳуқуқларига доир қабул қилинган 100 дан ортиқ қонун ҳужжатлари халқаро стандартларга мосдир. Шулардан 10 дан ортиғи қонунлар, 30 дан ортиғи Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон ва қарорлари, 40 дан ортиғи Вазирлар Маҳкамасининг ҳужжатларидир. Ўзбекистон Республикаси ёш авлоднинг ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини таъминлаш ва ҳимоя қилишга оид 38 та халқаро ҳужжатларнинг иштирокчиси ҳисобланади.

Вояга етмаган шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси асосий сиёсий, ҳуқуқий манбаа ҳисобланади. Конституциямизга асосан вояга етмаганлар Конституция ва қонун ҳужжатларида мустаҳкамлаб қўйилган ҳуқуқлар ва эркинликлардан тўлиқ фойдаланадилар. Вояга етмаганларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини уларнинг ёшига қараб бевосита ёки бевосита чеклаб қўйишга йўл қўйилмайди ва бундай хатти-ҳаракатлар амалдаги қонунларга мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлади. Конституциянинг 45-моддасида вояга етмаганлар ҳуқуқлари давлат ҳимоясида эканлиги, 64-моддасида эса ота-оналар ўз фарзандларини вояга етувчиларига қадар боқиб ва тарбиялашга мажбур эканлиги, давлат ва жамият етим болаларни ва ота-оналари васийлигидан маҳрум бўлган болаларни боқиб, тарбиялаш ва ўқитишни таъминлаш, болаларга йўналтирилган хайрия фаолиятини рағбатлантириш белгиллаб қўйилган. Асосий қонунимизнинг 65-моддасида фарзандлар ота-оналарининг насл-насабидан ва фуқаролик ҳолатидан қатъи назар, қонун олдида тенглиги, оналик ва болалик давлат томонидан муҳофаза қилиниши мустаҳкамланган.

Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги Қонуннинг 6-моддасига мувофиқ ёш фуқароларни ҳуқуқий муҳофаза қилиш давлат ва жамоат ташкилотлари, бир-лашмалар ва корхоналарнинг ёшларга нисбатан ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаб қўйилган вазифаларини шахсининг кадр-қиммати оилада, меҳнат ва ўқув жамоасида, турар жойда ҳар томонлама ҳимоя қилиниши ўз ичига олади.

Мамлакатимизда вояга етмаган шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳуқуқий таъминлашда Ўзбекистон Республикаси Оила кодекси муҳим аҳамият касб этади. Зеро, ушбу кодексда вояга етмаган шахсларни камол топтиришнинг асосий маскани бўлиши оиланинг ҳуқуқий мақоми, ота-она ҳамда вояга етмаган болаларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни жойлаштириш каби муҳим масалалар ўз ечимини топади.

Вояга етмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиши

ҳуқуқий таъминлаш ишларини янада юксалтиришда 2008 йил 7 январдаги «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни алоҳида ўрин тутди. Мазкур Қонун бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари сифатида қуйидагиларни белгилайди: боланинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш; боланинг ҳаёти ва соғлигини муҳофаза қилиш; боланинг камситилишига йўл қўймаслик, бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасида фаолиятни амалга оширувчи халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлигини ривожлантириш, болаларнинг ижтимоий кўникмасига, вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларни камайтиришга қўмаклашиш каби бир қанча меъёрлар белгиланган.

«Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни вояга етмаганларнинг (болалар-

Вояга етмаганларнинг ҳуқуқларига доир қабул қилинган 100 дан ортиқ қонун ҳужжатлари халқаро стандартларга мосдир. Шулардан 10 дан ортиғи қонунлар, 30 дан ортиғи Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон ва қарорлари, 40 дан ортиғи Вазирлар Маҳкамасининг ҳужжатларидир. Ўзбекистон Республикаси ёш авлоднинг ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини таъминлаш ва ҳимоя қилишга оид 38 та халқаро ҳужжатларнинг иштирокчиси ҳисобланади.

нинг) яшаш, индивидуаллик ва уни сақлаб қолиш, эркинлик ва шахсий дахлсизлик, оилавий муҳит, ғайриқонуний кўчирилтишдан ҳимояланиш, ўз фикрини ифода этиш, ахборот олиш, фикрлаш, сўз, виждон ва эътиқод эркинлиги ҳуқуқлари, хусусий мулк, турар жой, меҳнат қилиш, дам олиш, бўш вақт, соғлигини сақлаш ва билим олиш каби ҳуқуқларини кафолатлайди. Айни пайтда, мазкур қонунда ижтимоий ҳимояга муҳтож болалар ҳуқуқларининг қўшимча кафолатлари ҳам назарда тутилган бўлиб, бу кафолатлар ногирон, ҳисмоний ва руҳий ривожланишида нуқсонлари бўлган, етим, ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг, ихтисослаштирилган болалар муассасаларида тарбияланаётган, муайян яшаш жойига эга бўлмаган, кам таъминланган оилалардаги болалар каби ижтимоий ҳимояга муҳтож шахсларнинг жамият ҳаётида иштирок этишда бошқа болалар билан тенг ҳуқуқлардан фойдаланишга хизмат қилади.

Вояга етмаган шахслар ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг қонунчилик асосларини такомиллаштиришда сўнгги пайтларда қабул қилинган қонунлар ҳам муҳим ўрин тутмоқда. Хусусан, 2008 йил 16 апрелдаги «Вояга етмаган шахсларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши

публикаси Вазирлар Кенгаши, Тошкент шаҳар ва вилоятлар ҳокимликлари ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар, Халқ таълими вазирлигининг ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасалари, Ички ишлар вазирлигининг муассасалари, шунингдек, бир қатор нодавлат нотижорат ташкилотлари («Соғлом авлод учун» фонди, Республика болаларни ижтимоий мослаштириш маркази ва бошқалар) ушбу институционал тизимнинг ўзгини ташкил этмоқда.

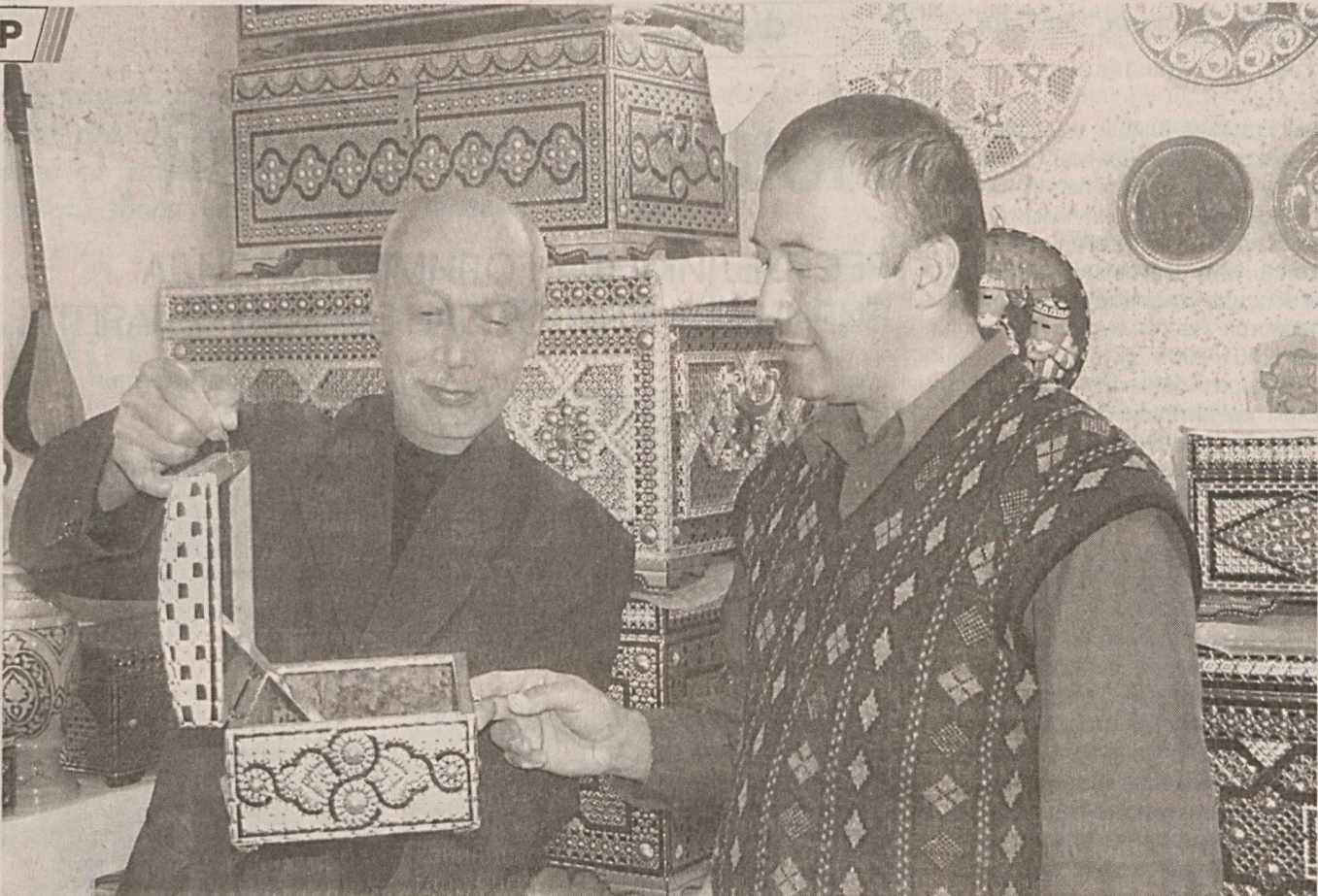
Вояга етмаганларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоясини таъминлашда Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар муҳим ўрин тутди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 21 сентябрдаги «Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини такомиллаштириш ҳақида»ги Қарорида вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссияларнинг асосий вазифалари белгиллаб берилди.

Хулоса қилиб айтганда вояга етмаган шахсларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида мамлакатимизда мустаҳкам ҳуқуқий ва ташкилий-институционал асослар яратилган бўлиб, уларнинг самарали амал қилиши болалар ҳамда ёшларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларининг ишончли давлат муҳофазасида эканлигидан далolat беради.

МАЪНАВИЯТ

МИЛЛИЙ КАДРИЯТЛАР

Сирдарё тумани Бахт шаҳри марказий бозорида бўлган кишининг нигоҳи қўли-гул уста-хунармандлар ясаган мўъжаз буюмларга тушади. Бир-биридан гўзал, нақшинкор эшик, дераза, дарвоза, хонтакта, бешик ва мебель маҳсулотлари киши эътиборини тортади. Қўли-гул усталар томонидан ёғочга ҳайратомуз нақшлар битилган. Маҳсулотлар но-зик таъб ва дид билан ясалган. Ўз ишининг ҳадисини олган уста-дуродгорлар томонидан миллий хунармандчиликнинг ҳар бир тури юксак санъат даражасига олиб чиқилганлигини кўриб, беҳитийр соҳа ходимларига ҳурматингиз ошади, уларнинг маҳсулотларини кўриб кўнглингиз яйрайди.

Хунармандлар учун янги имкониятлар

Анорбой НОРКУЛОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Кувончбек Бойжигитов шаҳардаги уста-хунармандлардан саналади. Унинг ота-бобоси ҳам хунарманд ўтган. Кувончбек аждодлари касб-корини муносиб давом эттириб келаяпти. Кувончбек Бойжигитов ва унинг оила аъзолари дуродгорлик, темирга сайқал бериш каби ишларни пухта ўрганиб олган. Хунармандлар томонидан стол, стул, шкаф, диван, кроват, хонтакта ва офис учун мебель жиҳозлари ишлаб чиқилади. Темирга сайқал берилиб, дарвоза, панжара ва турли халқ истеъмоли моллари тайёрланмоқда. Устахонада иш мароми авжида. Кун бўйи теша, болға, болта, зарби, арра овози тинмайди. Кувончбек ўзига муносиб шогирдлар тайёрлаган. Маҳалласидаги 15 нафар ёшларни касбга ўргатди. Шогирдлари ҳам

хунармандчилик сирларини пухта эгаллаб олдилар.

Шаҳарда миллий хунармандчилик ривожига муносиб ҳисса қўшаётган, қўлигул усталар ҳақида гап кетар экан Абдумутал Абдувоҳидовнинг номи ҳам биринчилардан бўлиб тилга олинади.

Абдумутал ака бошчилигидаги хунармандлар томонидан тайёрланаётган сандиқ, бешикларга нафақат туманда, балки вилоятда ҳам талаб катта. Миллий нақшлар битилган бешиклар кўплаб хонадонларга катта қувонч олиб келмоқда. Бежирим сандиқлар эса хонадонларга ўзгача кўрк бағишляпти.

Мустақиллик туфайли биз хунармандларнинг елкасига офтоб тегиб, қадри улугланди, дейди хунарманд Абдувоҳидов. Чунки авваллари хусусий мулк эгаси бўлган ота-боболаримиз қўл меҳнати билан яқка тартибда фаолият кўрсатган хунармандларга осон

бўлмаган. Улар доимо тазйиққа учраган. Истиклол шарофати билан аждодларимиздан мерос бўлиб келаятган хунармандчилик кундан-кунга ривожланиб бораёпти. Ўрта-бошимизнинг бизга бўлган юксак эътиборидан руҳланаямиз. Мамлакатимиз Президентининг «Халқ бадийи хунармандчилиги ва амалий санъатини ривожлантиришни янада қўллаб-қувватлаш тўғрисида»ги Фармони бизларни чексиз қувонтириб, ғайратимизга яна ғайрат қўшди. Фармонга асосан солиқ тўловлари бўйича ушбу соҳага берилган имтиёз 2012 йилнинг 1 апрелигача узайтирилгани бизга берилган катта бир имкониятдир. Бу ғамхўрликларга келажакда муносиб жавоб қайтарамиз. Янги дастгоҳлар сотиб олиш ва ишлаб чиқаришни кенгайтириш мақсадида банкдан имтиёзли кредит оламиз. Шунда кўплаб шогирдлар тайёрлаб, кенг турдаги хунармандчилик маҳсулотларини ишлаб чиқариш

имконияти яратилади.

Туманимизда миллий хунармандлар сафини янада кенгайтириш чора-тадбирларини кўраямиз, дейди Сирдарё тумани миллий-хунармандчилик уюшмаси раиси Раҳматулла Нарзуллаев. - Кишлоқларда фаолият кўрсатаётган қўлигул хунармандларни аниқладик. «Устоз-шогирд» мактаблари фаолиятини жонлантириб, ёшларимиз орасидан қўлигул, маҳкали усталар, чевар тикувчилар, зардўзлар тайёрлашга эътибор қаратаёмиз.

Ота-боболаримиздан асрлар давомида ўтиб келаятган миллий хунармандчилик анъаналари, қадриятлар ана шундай эъзоз топпоқда. Ёшларимиз томонидан аждодларимиздан мерос бўлиб қолган миллий хунармандчилик турлари янгича шакл, янгича сайқал бериб келинаётганлигидан кўнгиллар гурунланади, диллар фахр-ифтихорга тўлади.

ЯНГИЛИКЛАР

Раққосалар танлови

Сурхондарё вилоят кўғирчоқ театрида Мукаррама Турғунбоева номидаги миллий рақс ижрочилари республика кўрик-танловининг вилоят босқичи ўтказилди. Таъкидлаш лозимки, танловда Шўрчи, Қўмқўрғон, Жарқўрғон, Музработ, Қизирқ туманидан келган иштирокчилар ўз дастурлари билан фаол иштирок этди. Тадбирда 1-ўрин Шўрчи туманидан Лобар Жумаевага, 2-ўрин Қўмқўрғондан Малика Ашурова ва жарқўрғонлик Мафтуна Қиличева, 3-ўрин Қизирқ туманидан Гўзал Мардиева ҳамда Термиз шаҳридан Зарина Амонтурдиевага насиб этди. Вилоят босқичининг олий ўрин соҳибаси Лобар Жумаева танловнинг республика босқичида иштирок этиш имкониятига эга бўлди.

Хаваскорлар фестивали

Хоразм вилоятидаги маданият муассасалари қошида фаолият кўрсатаётган хаваскор бадийи жамоалари фаолияти билан яқиндан танишиш, иқтидорли ёшларга услубий ва амалий ёрдам бериш, энг яхши кўрсаткичга эришган жамоаларни вилоят ва республикада ўтадиган байрам тадбирларида жалб этиш мақсадида Урганч шаҳрида «Республика хаваскор жамоалар» фестивалининг вилоят босқичи бўлиб ўтди.

Тадбирда болалар фольклор жамоаси, рақс, хор, чолгу ансамбли ҳамда худуда хос жанрларда чиқишлар қилди. Яқунда болалар фольклор жамоаси бўйича Шовот тумани жамоаси, болалар рақс жамоаси йўналишида Янгибозор тумани болалар рақс гуруҳи, болалар ва ўсмирлар хор жамоаси йўналиши бўйича Янгиқирқ тумани жамоаси, чолгу ансамбли йўналишида Гурлан тумани «Наврўз» ашула ва рақс ансамбли, худуда хос йўналиш бўйича Богот туманидан Анношша Қурбонова танлов ғолиблигини қўлга киритди.

Мухтасархон КАРИМОВА

ОИЛА ВА ЖАМИЯТ

Никоҳ шартномаси

ЁШ ОИЛАЛАР МУСТАҲКАМЛИГИНИНГ МУҲИМ ВОСИТАСИ

Никоҳ фақат иккита одамга боғлиқ эмас. Оилагаги фарзандларга тегишли турдаги мол-мулк, келажакда уларнинг соғлом, бекаму кўст улғайишлари учун зарур маблағ бор-йўқлигини йигит ва қиз билган ҳолда никоҳдан олдин ёки кейин шартнома тузилади. Яна бир гап, йигит ва қизнинг аҳд паймони, ота-онанинг тўйга розилиги, сеп берилиши оdatий муносабатларга қиради. Ота-боболаримиздан қолган бир удум бор. У маҳр беришдир. Яъни, никоҳдан олдин йигитнинг ота-онаси томонидан ҳеч бўлмаганда бир хона уй ажратилиб, гувоҳлар иштирокида берилган.

— **Шартномавий никоҳ оилаларда вужудга келаятган айрим муаммоларнинг олдини олишда қандай хизмат қилмоқда?**

— Қонунчиликда ҳам эр-хотиннинг мулкий шартномавий ҳақ-хуқуқлари белгилаб қўйилиши қайд этилган. Жумладан, Оила кодексининг VI-боб 29-, 30-, 31-моддаларида эр-хотин ўртасида мулкий муносабатлар ҳақида сўз юритилган бўлиб, унинг 29-моддаси шундай шарҳланади: «Никоҳланувчи шахсларнинг ёки эр ва хотиннинг никоҳда бўлган даврида, эр ва хотин никоҳдан ажратилган тақдирда уларнинг мулкий ҳуқуқи ҳамда мажбурятларини белгилловчи қелишув — никоҳ шартномасида келтирилиб ўтилади. Номулкий муносабатлар ўзаро муҳаббат, ота-она сифатида зиммасига оладиган мажбурият, жавобгарлик ва бурчи ҳисобланади».

— **Никоҳ шартномасига фуқароларимиз қандай муносабатда бўлмоқда?**

— Ҳеч бир киши фарзандининг бахтсиз бўлишини истамайди. Аммо, ҳаётда ҳар қандай вазиятлар бўлиши мумкин. Никоҳ бекор қилинганда никоҳ шартномаси ҳар

икки томоннинг мол-мулки қонуний тақсимланади. Аёл фарзандлари билан сарсон бўлмайди. Бироқ нима учун никоҳ шартномалари кам тузилмоқда, деган савол қизлари андишали бўлгани сабаб бу борада баъзида йигитга айтишга ботина олмайди. Йигитлар ҳам ота-онага ишониб бунга эътибор қилишмайди. Бошқача айтганда, ота-оналар икки ёш муносабатини қонунийлаштиришга жиддий эътибор қаратишмайди. Айримлар наздида бу ортиқча оворарчиликдай туюлади. Аммо айтиш шунда катталар ва ёшлар ҳам хатога йўл қўйишган бўлади. Никоҳ шартномаси бекорга тузилмаган. У шубҳасиз, оила мустаҳкамлигига ижобий таъсир қилади. Мустақил фуқаролик позициясига эга бўлган, меҳнат қилиб, оила бюджетига ҳисса қўшадиган, ўзининг мол-мулкига эга бўлган ёшлар никоҳ шартномасига жиддий эътибор бермоқда.

Тахлилларга кўра бугунги кунда Ўзбекистонда никоҳ ёши йигитлар учун ўртача 24-25, қизлар учун 21 ёш бўлмоқда. Ёшларнинг оила қуриши учун номулкий муносабатлардан ташқари мулкий муносабатларни тартибга солиш учун никоҳ шартномаси муҳим ҳужжатдир. Шу ўринда яна бир фикр. Оналаримиз бор будини тўплаб, қизларига катта сеп қилиб юборишди. Қизлар турмушга чиқишдан олдин, ота-онасига қимматбаҳо буюмлар олиб берасан, деб шарт қўйишдан тортинмайди. Аслида оила қуриш учун ортиқча дабдаба шарт эмас. Афсуски, ота-оналар мустақил оёққа турмаган ўғил-қизларнинг никоҳ шартномасини тузишлариға бефарқ бўлади. Натижада фарзандлар турмушдаги арзимас ёки кичик муаммолар сабабли ажралиш ҳоллари юзга келиши мумкин.

МОЗИЙДАН САДО

Варахша

АЖДОДЛАР КЎЗГУСИ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Қадимги Бухорони очик осмон остидаги шаҳар-музей, ёдгорликлар шаҳри деб аташлари бежиз эмас. Унинг романтик қиёфаси бутун ер юзи кишиларини ўзига жалб қилиб келмоқда.

Варахша саройи

Варахша... Бу қадимий шаҳарчанинг номи археологга ҳам, таъмирловчига ҳам, меъмор ва санъатшуносга ҳам, сайёҳ ва ўлкашуносга ҳам кўп нарсалардан дарак беради. Қадимда Бухорхудоётларнинг пойтахти бўлган бу ерда биринчи қазимша ишлари 1937 йили бошланган эди...

Дарвоқе, Варахшага кириб бораётганингизда қандайдир охиригача англаб етиб бўлмайдиган ҳаяжонли ҳиссийатга тушасиз. Бунинг сабаби, эҳтимол, бу ерда ҳукм сураётган сокиллик бўлса керак. Кенг асфальт йўлдан қўм йўлга тушсангиз «сахронинг бир парчасини» босиб саксовулзорлардан ўтсангиз бошқа бир қадим дунёга тушгандек бўласиз. Хали қадимий қалъагача анча йўл бўлса-да, аммо оёқларингиз остида қўмгон, товоқлар ва бошқа сопол идишларнинг бўлаклари кўзга ташланади.

Варахша санъатшунослар фикрича, тарих фани учун жуда бой манбаа ҳисобланади. Бу ерда ислом динидан

Варахша санъатшунослар фикрича, тарих фани учун жуда бой манбаа ҳисобланади. Бу ерда ислом динидан олдинги даврда яратилган девор расмлар топилди. Деворда чизилган расмларда одамлар ва ҳайвонлар, яъни тирик, нафас олувчи маҳлуқотлар тасвирланган. Варахшанинг фрескалари (девор расмлари) расомлик санъатида ялпоқ ва мажозий услубда бўлиб, жуда ҳам муҳим ва аниқ элементларга эга. Бизгача етиб келган фрескалар олимлар томонидан VI-VIII асрларда яратилган, дея тан олинади. Уларнинг тахминча расмлар Бухорхудоёт Буннат ҳукмронлиги даврида яратилган.

Кейинги асрларда мамлакатда юзга келган сиёсий вазият (араблар қелиши арафасида) сарой қурилишига яхши замин яратди. Ёзма маълумотлар хабарлари орасида Наршахийнинг ҳикояси алоҳида ўрин тутди. У Бухоро ҳукмдорининг Варахшадаги саройи ҳақида ёзар экан: «Бу сарой бошқаларидан ажралиб туради, бунга тенг келадиган сарой бўлмаган», дейди. Ана шу сарой араб фатҳи давридан илгариги бинокорликнинг биринчи ёдгорлиги ҳисобланади. У археологик изланиш объектига айланади.

Бухоро Давлат Озик-овкат ва енгил саноат технология институтининг олимлари С.Бадридинов ва К.Мастоновнинг 2002 йилда чоп этилган «Қадимий Бухоронинг моддий ва маънавий маданияти тарихида лавҳалар» номи қўлланма китобидаги қуйидаги маълумотлар эътиборга моликдир.

Варахша саройи шаҳарчанинг жанубий девори, қалъадан ғарбий томонда жойлашган. Қазиммалар шунини кўрсатадики, сарой эрамизнинг V асрида барпо этилиб, VIII асрнинг охири ёки IX асрнинг бошларигагача мавжуд бўлган. Узоқ вақтлар давомида унинг биноси анча ўзгаришларга учраган. Тасдиқланишича, уни уч тарихий босқичда уч марта қайта тиклашган (майда таъмирлаш ишларидан ташқари). Унинг юқори даражада гуллаб-яшнаган босқичида сарой мукаммал иншоотга айланган.

Сарой тузилиши бирин-кетин жойлашган учта йирик залдан иборат бўлиб, шарқий, қизил ва ғарбий зал деб аталган. Уларнинг ҳажми 17х11,5, 12х8,5 ва 7,25х6,6 метрни ташкил этган. Деворларнинг баландлиги 6,5 метрдан кам бўлмаган. Шарқий залдаги фархрий шоҳсупа кенгайтирилиб, катта платформани ташкил қилган. Ҳамма залларнинг деворлари бўйлаб жуда қулай супалар бўлган. Қизил залда жанубий супа олдида махсус тепчалар бўлиб, уларда чироқ ёки ўчоқлар ўрнатилган. Залларда дарвозага ўхшаш ёғочдан ясалган тўсиқлар ўрни бор.

Тантаналарга мўлжалланган залларнинг деворлари турли хил катта-

ликдаги саҳналар билан безатилган. Подшоҳнинг қабул қилиш маросимини ўтказиш учун шарқий залнинг жанубий деворида тахт ҳам ўрнатилган жой мавжуд. Эслатиб ўтилган платформанинг мавжуд бўлиши бу жойини тахт ўрнатилган зал деб аташга асос бўлади. Қизил залдаги деворларда ов кўринишлари тасвирланган бўлиб, унда ёввойи ҳайвон ва афсонавий жониворларнинг расмлари акс эттирилган. Ғарбий деворда ҳам деворий расмлар борлиги аниқланган.

Тантана залларини жанубдан 30х9 м. ҳажмли кенг ҳовли ўраб турган. Ҳовлининг барча майдони пишкўк гишт билан қопланганилиги ҳам бизни хайратга солади. Ҳовлининг жанубий қисмига уч поғоналик зинадан кўтарилиш мумкин. У уч арка (пештоқ) билан ажралиб туради. Аркалар икки бақувват, қучли устун ва ярим устунларга (2 м. диаметри) сунъитрилган. Ушбу устунлар ҳам пишкўк гиштардан кўтарилган. Ҳовлини ўраб олган орқадаги пештоқлар ўзининг ажойиб бадийи сифатига эга бўлган сунъий мармар билан безатилганлиги аждодларимизнинг нақадар юксак салоҳиятга эга бўлганликларида далолат беради. Саройнинг бош бинолари баланд саҳна кўтарилган бўлиб, шаҳристонинг бошқа биноларидан ажралиб турарди. 1937-1938 йилларда ўтказилган археологик қазиммалар натижасида бу ерда ҳали ўша пайтгача маълум бўлмаган Сўднинг нодир расомчилик намуналари топилди. Бу намуналар Марказий Осиё халқларининг жаҳон маданиятига қўшган ҳиссасини ҳақли баҳолаш имконини беради.

Ўтган йилларда топилган расмлар, ганж нақшлари ва турли безаклар бу ёдгорлик қадр-қимматини янада оширади. Ҳозир олимлар тасарруфидан жуда қўл материаллар тўпланган ва ўрганиладиган объекларга тамома

бошқача, яъни янгича ёндашиш имконияти мавжуд. Варахша ҳозирда яққол кўриниб турган девор билан ўраб олинган майдондангина иборат эмас. Варахша бу — бинолар мажмуи бўлиб, уларнинг қолдиқлари ҳозирги кунда жуда кам сақланган ва фақат

мутахассисларгагина аниқроқ кўринади. Эрамиздан олдинги I асрларда Хоразм йўлида қад ростлаган бу шаҳарча мустаҳкам қўрғондан кам эмас. Ўрта асрлар даврида унинг шаҳар атрофидаги бинолари, қишлоқлари пойтахт Бухоро билан «беллашарди». Баъзи бир ҳовлилар, турар-жой маҳаллалари, хунармандчилик расталари, қадимий мазорлар, сопол қувурлар харобага айланиб, даярли йўқ бўлиб кетган. Буни сопол идишлар ва кулолчилик маҳсулотлари қолдиқлари шаҳарча деворларидан икки-уч километр масофада ҳам ер саҳнида кўриниб турганидан билиш мумкин. Бу ерлардаги маданий қатламлар ўз кашфиётчиларини кутмоқда.

Варахшада бу ноёб осори-атикаларимизни асраш мақсадида қўриқхона ташкил этилган. Унинг майдони 30-40 кв.км.дан иборат. Фақат Ўзбекистон эмас, балки бутун Марказий Осиёда Бухоро биринчилардан бўлиб тари-

Истиқлол шарофати билан Бухоро тарихий-ўлкашунослик музейи Шарқ халқлари санъати музейи билан биргаликда Иброҳим Охун (XIX аср) мадрасасида «Варахша шаҳарча тарихи» экспозициясини ташкил этди. Унда археологик топилмалар ва бошқа қимматбаҳо буюмлар намойиш этилди.

хий қўриқхонага эга бўлди. Истиқлол шарофати билан Бухоро тарихий-ўлкашунослик музейи Шарқ халқлари санъати музейи билан биргаликда Иброҳим Охун (XIX аср) мадрасасида «Варахша шаҳарча тарихи» экспозициясини ташкил этди. Унда археологик топилмалар ва бошқа қимматбаҳо буюмлар намойиш этилди.

Президентимиз таъкидлаганидек: «Аждодларимиз тафаккурига ва даҳоси билан яратилган энг қадимий тош ёзув ва битиклар, халқ оғзаки ижоди намуналаридан тортиб, бугунги кунда кутубхоналаримиз ҳазинасида сақланаётган минг-минглаб қўлёзмалар, уларда муҳассамлашган тарих, адабиёт, санъат, сиёсат, ахлоқ, философия, тиббиёт, математика, минералогия, кимё, асронимия, меъморчилик, деҳқончилик ва бошқа соҳаларга оид қимматбаҳо асарлар бизнинг буюк маънавий бойлигимиздир. Бунчалик катта меросга эга бўлган халқ дунёда камдан-кам топилади».

Ҳа, биз ана шундай катта ва бой тарихий меросга эгамиз. Уни пухта ва мукаммал ўрганиш, асраб-авайлаш олдимизда турган муҳим вазифалардан биридир. Зеро, тарихни билиш ўзликни англашга, миллий қадриятларни қадрлашга ва буюк аждодларимизга муносиб ворислар бўлишга ундайди.

Маннон ОТАБОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Мустақилликнинг илк йиллариданоқ ёш давлат саналмиш Ўзбекистон учун ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳалари сингари таълим соҳасини ҳам тубдан ислоҳ қилиш вазифаси кўндаланг вазифа сифатида турарди. Шу мақсадда, Президентимиз Ислоҳ Каримов ташаббуси билан таълим тизимини тубдан ислоҳ қилишга киришилди. Хусусан, миллий таълим тизимининг норматив-ҳуқуқий базаси шакллантирилди.

Дилмурат УМАРОВ,
Адлия вазирлиги масъул ходими

Ушбу норматив-ҳуқуқий базада, авваламбор, ҳар томонлама камол топган, жамиятда турмушга мослашган, таълим ва касб-ҳунар дастурларини пухта ўзлаштирадиган, жамият, давлат ва оила олдига ўз жавобгарлигини ҳис этадиган фуқароларни тарбиялаш назарда тутилди.

Жумладан, Бош Қомусимиз бўлган Конституциямизнинг 41-моддасида "Ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга.

мустақил ҳаётга қадам қўётган ҳар бир битирувчи йигит-қизга ўз қобилиятини юзага чиқариш ва жамиятда муносиб ўрин топиш учун 2-3 мутахассислик бўйича ўрта малакали касб эгаллаш имконини бермоқда.

Янги миллий таълим стандартларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш, янги дарсликлар ва махсус ўқув қўлланмалари яратиш орқали таълим жараёнининг мазмунини тубдан та-

ёшларнинг таълим олиши учун янада кенг имкониятлар яратиш, олий маълумот олаётган фуқароларни ижтимоий муҳофаза қилишни кучайтириш мақсадида ҳукумат қарорига мувофиқ олий ўқув юр்தларига тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси фуқароларига 2001/2002 ўқув йилидан бошлаб тижорат банклари томонидан таълим кредитлари бериш амалиётга жорий этилди.

Шу билан бир қаторда хорижий мамлакатларнинг таълим муассасаларида таҳсил олган фуқаролари-

Миллий таълим тизими

ТАРАҚҚИЁТИ МУКАММАЛ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРГА ТАЯНАДИ

Бепул умумий таълим олиш давлат томонидан қафолатланади. Мактаб ишлари давлат назоратидадир" деган норма акс эттирилди. Ушбу норма аҳолининг, айниқса ёшларимизнинг таълим олишга бўлган ижтимоий эҳтиёжини қондиришда бош мезон ҳисобланади.

Шунингдек, Ўртбошимизнинг сазй-ҳаракатлари билан МДХ давлатлари орасида биринчилардан бўлиб, мамлакатда таълим-тарбия тизимини тубдан ўзгартириш, уни янги замон талаблари даражасига

комиллаштирилди. Шуниси муҳимки, ихтисослашган олий ўқув юр்தларида академик лицей ва коллежлар учун замон талабларига жавоб берадиган янги тоифадаги ўқитувчиларни тайёрлаш ишлари йўлга қўйилди.

Айни дамда юртимизда замонавий ахборот технологиялари, компьютерлаштириш ва компьютер тармоқлари негизида таълим жараёнини ахборот билан таъминлаш жараёни ривожланиб бормоқда. Шу жумладан, таълим тизимида оммавий ахборот воситаларининг ма-

миз учун давлатимиз томонидан уларга катта имконият яратилди. Бунга кўра, уларнинг хориж олийгоҳида олган дипломи давлатимизни ваколатли давлат органлари томонидан белгиланган тартибда тан олиниб, нострификация (эквивалентлигини қайд этиш) қилинганидан кейин улар мамлакатимизда ўқишини давом эттириш ёки касбий фаолият тури билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлиши белгиланди. Шу бўйича 2000 йилнинг 25 июлида "Хорижий давлатларда таълим олганлик тўғрисидаги ҳужжатларни тан олиш ва нострификациялаш (эквивалентлигини қайд этиш) тартиби тўғрисида" ҳукумат қарори қабул қилинди. Шунингдек, умумтаълим мактаблари ўқувчиларини ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича аниқ мақсадга йўналтирилган ишлар олиб боришмоқда. Биринчи синф ўқувчиларини, "Меҳрибонлик" уйлари, мактаб-интернатлар ва ихтисослаштирилган мактаблар тарбияланувчиларини, кам таъминланган оилалар болаларини дарсликлар ҳамда бошқа ўқув қўлланмалари билан бепул таъминлаш тизими жорий этилди.

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида ўқиётган ҳамда тўлиқ давлат таъминотида бўлган етим ва ота-онанинг қаровисиз қолган болаларни моддий таъминлаш мақсадида ҳукумат қарори қабул қилиниб, натижада ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида ўқиётган ҳамда тўлиқ давлат таъминотида бўлган етим ва ота-онанинг қаровисиз қолган болаларни озик-овқат, кийим-бош, пойабзал, шахсий гигиена ва бошқа буюмлар билан таъминлаш, шунингдек, уларнинг шахсий харажатлари учун ҳар ойда енг кам ойлик иш ҳақининг икки баравари миқдорда пул маблағлари бериш йўлга қўйилди.

Мамлакатимизда халқаро меъёрлар асосида фуқароларнинг билим олиш ҳуқуқларини рўёбга чиқариш мақсадида етарлича шароитлар яратилган. Хусусан, давлат бюджетидан каттагина маблағларни таълим соҳасини ривожлантирилиши учун ажратиладиганлиги орқали соҳанинг моддий-техник базаси мустаҳкамланмоқда. Замонавий, илмий-педагогик ўқитиш услублари таълимнинг сифат жиҳатдан бойитмоқда.

олиши учун тенг шарт-шароитлар яратилди ҳамда ўқитувчилар меҳнатини ҳар томонлама рағбатлантириб боришга эришилди. Шунингдек, таълим ва кадрлар тайёрлаш соҳасида маркетинг ривожлантириш йўли билан таълим хизмати кўрсатишнинг рақобатга асосланган бозори шакллантирилди. Давлат ва нодавлат таълим муассасалари фаолияти ривожлантирилиб, таълим ва кадрлар тайёрлаш соҳасида рақобатга асосланган муҳит вужудга келтирилди ҳамда таълим хизмати кўрсатиш бозори давлат йўли билан бошқариб боришмоқда.

Ўзбекистон Республикаси таълим соҳасида қабул қилинган халқаро ҳуқуқий ҳужжатларни ҳам ратификация қилган бўлиб, жумладан 1997 йил 30 августда Таълим соҳасида камситишга қарши кураш тўғрисидаги Конвенция (Париж, 1960 йил 14 декабрь)га қўшилди. Мазкур Конвенция талаблари мамлакатимизда 1998 йил 8 мартдан қўлланила бошланди.

Мамлакатимизда халқаро меъёрлар асосида фуқароларнинг билим олиш ҳуқуқларини рўёбга чиқариш мақсадида етарлича шароитлар яратилган. Хусусан, давлат бюджетидан каттагина маблағларни таълим соҳасини ривожлантирилиши учун ажратиладиганлиги орқали соҳанинг моддий-техник базаси мустаҳкамланмоқда. Замонавий, илмий-педагогик ўқитиш услублари таълимнинг сифат жиҳатдан бойитмоқда. Шу билан бирга, юртимизда таълим олувчиларга бир қатор имтиёзлар берилган. Хусусан, Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурида белгиланган вазифаларни амалга ошириш,

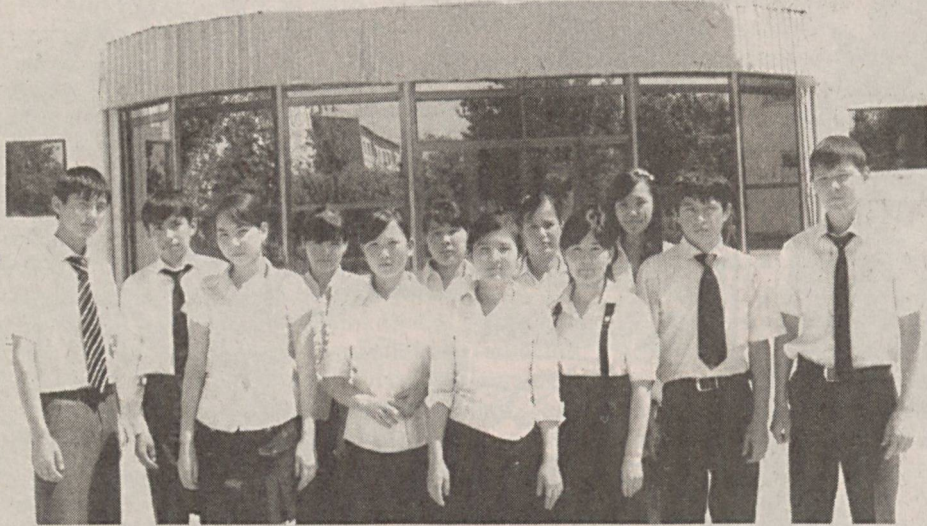
Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 27 январдаги қарори билан тасдиқланган "Баркамол авлод йили" Давлат дастурига биноан жорий йилда таълим соҳасида олиб борилиши керак бўлган бир қатор ишлар белгиланган. Хусусан, ўсиб келаётган ёш авлодга таълим-тарбия бериш соҳасидаги моддий-техника базани янада мустаҳкамлаш, ундан оқилона ва самарали фойдаланишни таъминлаш, давлат таълим стандартлари, ўқув дастурлари ва ўқув-услубий адабиётларни такомиллаштириш, таълим жараёнига янги ахборот-коммуникация ва педагогик технологияларни, электрон дарсликлар, мультимедиа воситаларини кенг жорий этиш орқали мамлакатимиз мактаблари, касб-ҳунар коллежлари, лицейлар ва олий ўқув юр்தларида ўқитиш сифатини тубдан яхшилаш, таълим муассасаларининг ўқув-лаборатория базасини замонавий турдаги ўқув ва лаборатория усунунари, компьютер техникаси билан мустаҳкамлаш, шунингдек, ўқитувчилар ва мураббийлар меҳнатини моддий ҳамда маънавий рағбатлантириш бўйича самарали тизимни янада ривожлантириш каби муҳим вазифалар белгиланган берилган.

Албатта бу борадаги вазифаларни амалга ошириш учун жуда катта маблағ сарфланиши белгиланган бўлиб, Ўртбошимиз айтганларидек, ҳеч шубҳасиз, бугун таълим-тарбия ва илм-фан соҳасига сарфланаётган маблағлар мамлакатимиз келажагини эгаси бўлган ёш авлодди, юқсак интеллектуал салоҳиятли жамиятни шакллантириш йўлида мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қилади.

ФАХР

Пешқадам лицей

РЕСПУБЛИКА ФАН ОЛИМПИАДАСИДА БИРИНЧИЛИКНИ ҚЎЛДАН БЕРМАЙ КЕЛАЯПТИ

Мустақиллик шарофати билан мамлакатимизда ёшларнинг билим олиши, касб эгаллаши, ўз иқтисодини намоён этиши учун кенг имкониятлар яратилди. Ёш авлод масаласи давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бундай ғамхўрлик ва эътиборга муносиб бўлиш истаги, ёшларни фақат ва фақат олдинга, аниқ мақсадлар сари оғишмасдан интилишга даъват этмоқда.

Илья ДИЛЬМАНОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Дарҳақиқат, жонажон Ўзбекистонимизнинг барча жабҳаларидаги сингари таълим тизимида ҳам мислсиз даражада ижобий ўзгаришлар юз бермоқда. Айниқса, таълим муассасаларининг замонавий кифёда қад кўтарётганлиги, уларнинг моддий-техник базаси мустаҳкамланаётганлиги, ўқув-техник жиҳозлари, ахборот-ресурс марказларининг янги авлод адабиётлар ҳамда дарсликлар билан таъминланаётгани фикримиз далилидир.

Албатта, давлатимизнинг бундай ғамхўрлиги келажагимиз бўлган ёшларга қаратилган бўлса, ўз навбатида уларни ҳам шунга яраша муносиб бўлиш, билим ва кўникма, касб-кор, малакаси ва маҳоратини узлуқсиз такомиллаштириб боришга даъват этмоқда.

Ажиниёз номидаги Нукус Давлат педагогика институтини қошидаги Нукус академик лицейи Ўзбекистон республикаси «Таълим тўғрисида»-ги қонуни ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурини ҳаётга татбиқ этиш воситасида республикамизда қатор ибратли ишларни амалга ошираётган ана шундай ўқув мас-

канларидан биридир.

Бугунги кунда академик лицей ўқувчилари табиий фанлар, хорижий филология, ижтимоий-гуманитар ва аниқ фанлар йўналишлари бўйича замон талаблари даражасида билим олишмоқда. Таълим масканида таҳсил олаётган 888 нафар ўқувчига 116 нафар ўқитувчи сабоқ бераётган бўлса, уларнинг аксариятини фан номзодлари, аспирант, магистрант ва катта ўқитувчилар ташкил этади. Бу ердаги мавжуд шарт-шароит ва имкониятлар академик лицейда таълим-тарбияни талаб даражасида ташкил этишга замин яратмоқда. Лицейнинг замонавий ўқув лаборатория жиҳозлари билан таъминлангани ўқитувчиларни ҳам янада шижоат билан ишлашга ундамоқда. Икки-тадан кимё, биология, физика ва 1 та астрономия лабораторияси, 2 та компьютер синфи ва 5 та лингвфон хоналари ўқувчиларнинг фанга нисбатан қизиқишини уйғотишга, назарий билимларини амалий машғулотларда мустаҳкамлашда, ўқув жараёни самарадорлигини оширишга хизмат қилмоқда.

БАНКХИЗМАТИ

Мижоз ишончи муҳим

Мамлакатимизда изчил амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар бугун ўз самарасини бермоқда. Президентимизнинг «Тижорат банкларида аҳоли омонатлари шартларини либераллаштириш ҳамда қафолатларини таъминлашга доир қўшимча қўра-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони аҳолининг банк тизимига бўлган ишончини мустаҳкамлаш ҳамда бўш пул маблағларини тижорат банклари омонатларида жалб этиш борасида муҳим омил бўлиб хизмат қилаётир.

Ориф ХОЛИҚУЛОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Мазкур фармон ижросини таъминлаш мақсадида давлат тижорат «Халқ банки» Сиеб филиали томонидан мижозлар ишончини мустаҳкамлаш ва молиявий барқарорлиқни таъминлаш борасида муайян ишлар амалга оширилмоқда. Айни кунда филиал тизимида 4 та минн банк, 5 та шаҳобча 9000 дан ошқ мижозга намунали хизмат кўрсатмоқда. Мини банклар томонидан аҳоли гавжум жойларда «Узтўлов» миллий тизими йўлга қўйилган. Бундан ташқари барча шаҳобчалар ва савдо жойларида терминаллар ўрнатилган.

Президентимизнинг фармони аҳолининг бўш пул маблағларини омонатга қўйиш шартларини янада соддалаштириш билан бирга имтиёзларини ҳам кенгайтирди, - дейди мазкур филиал бошқарувчиси Феруза Қиличова. - Банк филиалларида жисмоний шахсларнинг бўш пул маблағларини банк депозитларига жалб қилишда қулайлик яратиш,

аҳоли ўртасида кенг қамровли тарғибот-ташвиқот ишларини амалга ошириш мақсадида маслаҳатчи-менеджер лавозимини жорий этилди. Бугунги кунда аҳолига сифатли ва замонавий хизмат кўрсатиш, банк тизимига нисбатан аҳоли ишончини мустаҳкамлаш асосий вазифалардан биридир. Шу боис банк томонидан кўплаб омонат турлари тақлиф этилмоқда. Жумладан, «Миришкор деҳқон», «Сармоя плюс», «Камфорт», «Мураббий», «Кафолат», «Наврўзи олам», «Қиш зийнати», «Ташаббус», «Мадакор», «Саёҳат-2», «Маиший хизмат» каби омонат турлари аҳолига маъқул бўлаётир. Жорий йилнинг 1 апрель ҳолатига кўра, омонатлар қолдиги 1 млрд. 269 млн. сўмдан ошқини ташкил этади. Шундан талаб қилиб олингунча 300 млн. сўмдан зиёд, ҳамғариб боришувчи 160 млн.дан орқик, мuddатли омонатлар 700 млн.га яқин экани омонатчилар сонининг ошиб бораётганини кўрсатади. Банк кредит сиёса-

Лицейда фаолият юритаётган тажрибали устозларнинг тинимсиз меҳнати ва изланишлари самараси ўларок, ҳар йили ўтказилаётган фан олимпиадалари, спорт ва кўрик-танловларда ўқувчилар фаол иштирок этиб, лицей довуғини кенг ёймоқдалар. Масалан, академик лицейнинг ҳар йили республика фан олимпиадасида умумжамоа ҳисобида биринчилиқни қўлдан бой бермай келадигани унинг ҳаётидаги ютуқларнинг бир кўринишидир. Ёшларимизни нафақат билимли, балки маънан етуқ, жисмонан бақувват этиб вояга етказиш мақсадида лицейда спортнинг баскетбол, волейбол, футбол, стол теннис, енгил атлетика, спорт гимнастикаси, ушу, шахмат-шашка ва спортнинг бошқа турлари бўйича секцияларда тажрибали устоз-мураббийлар, спорт усталари машқлар ўтказмоқда. Натижада, лицей ўқувчилари нуфузли мусобақаларда муваффақиятли иштирок этиб, катта ютуқларни қўлга киритмоқда. Айниқса, илм масканининг таълим-тарбия жараёнида бугунги кундаги ютуқлари, албатта, унинг илмий салоҳияти қуввати билан ҳам белгиланади. Ажиниёз номидаги Нукус Давлат педагогика институтини профессор-ўқитувчилари билан лицей ўқитувчилари ҳамкорлигида олиб бориладиган ишлар, хусусан, ўқувчиларни илмга жалб қилиш, уларни фанга йўналтириш, таълим жараёнини такомиллаштиришга қаратилган эътиборлидир. Чунончи, мазкур ўқув даргоҳида фаолият юритаётган ўқитувчиларнинг фаннинг долзарб масалаларига бағишланган илмий мақолалари республика даврий нашрларида мунтазам эълон қилинмоқда, чоп этиладиган дарслик ва услубий қўлланмалар эса ўқувчиларга манзур бўлмоқда. Ёшлар ички дунёсини бойитиш мақсадида ўтказилаётган маънавий-маърифий тадбирлар, асосан, ёшларни она Ватанга муҳаббат, миллий истиқлол ғоясига содиқлик, бебаҳо қадриятларимизни асраб-авайлаш руҳида тарбиялашга қаратилган. Бу борада Ўртбошимизнинг «Юксак маънавият — енгилмас куч» асари дастурлашган бўлмоқда.

Битирувчиларни олий ўқув юр்தларига ўқишга кириш учун тайёрлаш ва таълимнинг бакалаврият йўналишининг муайян мутахассислигига йўналтириш мақсадида лицейимизда «Абитуриент штаб»ни ташкил этганми, - дейди лицей директори Қўлтимурод Қалқоразов. - Штабимиз томонидан 3-курс битирувчиларидан ҳар ойда тест синовлари ўтказилиб, натижалари уларнинг ота-оналари иштирокида таҳлил қилиб борилади. Муҳими, битирувчиларимиз ўзларига билдирилган ишончини оқлашайпти. Мақсадимиз эса келажагимиз бўлган ёшларга ўзлари танлаган касб эгалари бўлиб етишишлари учун барча шарт-шароитларни яратишдир.

тининг асосий йўналишлари биринчи навбатда халқ ҳўжалигининг муҳим тармоқларини ривожлантириш, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқиш, ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш, аҳолига маиший ва пуллик хизмат кўрсатиш, шунингдек, яқка тартибдаги тадбиркорлар, ўрта ва кичик бизнес субъектларини қўллаб-қувватлашга қаратилмоқда. 1 апрель ҳолатига банк кредит қўйилмалари 3 млрд.дан ошқини ташкил этади. Биринчи чоракда 200 млн. сўмлик кредитлар ажратилди. «Мадинабону» масъуляти чекланган жамияти банкдан 40 млн. сўм кредит олиб, айни пайтда қурилиш материаллари ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Шу билан биргаликда 3 та янги иш ўринлари яратилди.

Ходимларимиз билан хизмат кўрсатиш маданияти ва ҳўшумомаллик мавзусида узлуқсиз суҳбат ўтказиш туризм, - дейди Ф.Қиличова. - Мижозларга қонун доирасида тўғри маслаҳат бериш, доимо ҳўшумомала бўлиш ишмизнинг асосий шартидир. Банк ходимлари совуққонлик ва қўполлик билан муомала қилиб мижозлар сонининг камайишига сабаб бўлиши мумкин.

Банк ишлари билан танишар эканми, кредитлаш бўлими бошлиғи Толмас Бекмуродов, бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи бўлими бошлиғи Хуршида Якубова, ходимлар бўлими бошлиғи Нилуфар Самиева, «Самарқанд» мини-банкни мудири Мафиза Бобохожаева каби ходимлар мижозларини илқ кутиб олиб, самимий хизмат кўрсатаётганликларининг гувоҳи бўлди.

Халқ банкининг бир неча йиллик мижозиман, - дейди Самарқанд шаҳрида истиқомат қилувчи табдиркор Шавкат Шарипов. - Дастлаб, кредитни шу банкдан олиб фаолият бошлаганман. Банк ходимлари «Банк мижоз учун» тамойилига асосланиб, бизга ўз вақтида намунали хизмат кўрсатиб келмоқдалар.

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

БИЗНИНГ ШАРҲ

Муайян мамлакатнинг миллий ҳўжалиги ва унинг фаолият кўрсатиш хусусиятлари доимо олимларнинг диққат марказида бўлиб келган. Зеро, иқтисодий қонунлар, ривожланишдаги тамойиллар, ҳодиса ва жараёнларнинг ўзига хослиги, намоён бўлиши миллий ҳўжалик доирасида тадқиқ этиш ҳар жиҳатдан катта аҳамиятга эга.

Миллий иқтисодиёт

ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЎЗИГА ХОС “ЎЗБЕК МОДЕЛИ” РИВОЖЛАНИШНИНГ ИЧКИ ВА ТАШҚИ ИМКОНИЯТЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШДА ЯҚҚОЛ НАМОЁН БЎЛМОҚДА

Аҳмеджон РАҲМАТОВ

Бугунги кунда миллий иқтисодиётга эга бўлмаган мамлакатнинг ўзи йўқ. Мутахассисларнинг фикрича, миллий иқтисодиётнинг ривожланишига жаҳон ҳўжалигидаги замонавий тамойиллар – глобаллашув ва байналмилаллашув жиддий таъсир кўрсатади. Шу боис тадқиқот ва таҳлилларда ана шу икки тамойилнинг мазмун-моҳиятидан келиб чиқиш мақсадга мувофиқ.

Миллий иқтисодиёт алоҳида олинган мамлакат чегаралари доирасида иқтисодиётнинг амал қилиш шакли бўлиб, унинг моҳияти мамлакат ҳудудиди яшовчи миллатнинг тарихан шакланган ва ривожланаётган ижтимоий-иқтисодий, ҳўқуқий-сиёсий муносабатлари билан белгиланади. Шунга кўра, бу иқтисодиёт маҳаллий, ўзига хос хусусиятларга эга бўлган иқтисодиёт тармоқлари, корхоналар, меҳнат уюшмалари, ҳудудлари ва минтақалари йиғиндисининг ўзаро боғлиқ муносабатлари тизимидир.

Миллий иқтисодиёт мураккаб тизим сифатида ташкилий, тузилмавий, ресурслар таъминоти ва бошқа кичик қисмлардан иборат. Ташкилий жиҳатдан миллий иқтисодиёт ҳўжалик юритиш субъектлари йиғиндиси бўлиб, ташкилотлар, муассасалар, корхоналар, ишлаб чиқариш турлари, тармоқлар, минтақалар, уларнинг ўзаро алоқалари ва муносабатлари тизими унинг мазмунини ташкил этади. Миллий иқтисодиёт таркибий жиҳатдан эса ҳўжалик маҳмуалари ҳисобланган саноат, агросаноат, ёқилғи-энергетика, қурилиш мажмуаси ва шу каби бошқа ишлаб чиқариш ёки хизмат кўрсатиш тармоқлари йиғиндисидан иборат. Ресурслар бўйича миллий иқтисодиётни имкониятлар йиғиндиси ташкил этади, бошқача айтганда, табиий, демографик ва меҳнат, илмий ҳамда инновацион, ишлаб чиқариш, экологик ресурслар миллий иқтисодиётнинг таркибий қисмлари ҳисобланади.

Асримизнинг бошларига келиб жаҳон экспорти ялпи ички маҳсулотнинг 24 фоизини ташкил этди. Бу кўрсаткич ўтган асрнинг 70-йилларида эса 17 фоиздан иборат эди. 1985-2005 йилларда хизмат-

лар халқаро савдоси 3,1 мартага ўсган. Бу даврда ўтган ўн йилликка нисбатан жаҳон ялпи ички маҳсулотда халқаро савдонинг ҳиссаси уч марта, 70-йилларга нисбатан икки марта тезроқ ўсди. Шунинг ўзи ҳам миллий иқтисодиётларнинг очиклигини, уларнинг ўзаро боғлиқлигини билдиради.

2008 йилда бутун дунё иқтисодиётини қамраб олган глобал молиявий-иқтисодий инқироз ҳам ана бир марта либерал (очик) иқтисодиётнинг протекционизмга асосланган иқтисодиётга нисбатан афзаллигини исботлади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов таъкидлаганидек, «иқтисодиётнинг шаклланиши ва ривожланиши йўлидаги энг катта муаммолар, аввало, ривожланаётган мамлакатларда, жаҳон амалиётида давом этаётган протекционизм сиёсати оқибатида вужудга келмоқда». Дарҳақиқат, «Катта йиғирмалик» давлатлар гуруҳининг йиғилишларида бундай ишларга йўл қўйиб бўлмаслиги ҳақида кўплаб баёнотлар берилди. Умуман, миллий иқтисодиёт имкон даражасида ташқи бозорнинг салбий таъсиридан ҳоли бўлган ҳўжалик тизимидир. Маълумки, миллий иқтисодиётни вужудга келтириш ва ривожлантириш ижтимоий ишлаб чиқариш таркибини такомиллаштириш орқали мамлакатнинг ташқи омилларида боғлиқлигини камайтириш, натижада иқтисодий мустақиллик ва

иқтисодий хавфсизлик шартларининг бажарилиши ортади.

Иқтисодчилар миллий иқтисодиётнинг ривожланишини фақатгина саноат ишлаб чиқаришининг жадал тараққий этишига боғлаб қўйиш кўпма кўп тўғри эмаслигини таъкидлашади. Масалан, Саудия Арабистони саноатида меҳнат унумдорлиги (бир саноат ишчисига тўғри келадиган саноат маҳсулоти) АҚШ саноатидаги меҳнат унумдорлигидан қарийб тўрт баравар юқори. Аммо, бу Саудия Арабистони саноати барқарор ва самарали фаолият кўрсатаётгани, дегани эмас. Бу саноат асосан, нефть ҳомашёсини қазиб олиш ва бирламчи қайта ишлашга асослангани учун шундай юқори кўрсаткичга эришилмоқда. АҚШ саноати эса кўптармоқли ва юқори технологияга асосланган, унинг стратегик жиҳатдан барқарор амал қилиши таъминланган. Худ-ди шундай ҳулосани миллий иқтисодиётларга нисбатан ҳам чиқариш мумкин. Демак, миллий иқтисодиётларнинг амал қилиш мезонлари ва самарадорлиги кўрсаткичлари тадқиқ қилинаётганда кўп омили ташкилий ёндашув муҳим аҳамият касб этади.

Бугунги кунга келиб, жаҳон ҳўжалигида ўзининг қатор хусусиятларига кўра алоҳида ажралиб турувчи, ўнлаб мамлакатларда амал қилаётган глобал моделлар шакл-

ланган. Улар орасида Осиё, Европа, Лотин Америкаси, Осиё-Тинч океани мамлакатлари иқтисодий тараққийёт моделларини кўрсатиш мумкин. Миллий иқтисодиёт моделлари тараққийёт омиллари, шарт-шароитлари, ишлаб чиқариш тузилмаси ва бошқа жиҳатлари билан бир-биридан фарқ қилади. Хусусан, Осиё тараққийёт модели жамоатчилик ва миллий-диний омиллари таъсирига асосланган бўлиб, бу моделда саноат ва қишлоқ ҳўжалиги ривожланиши етакчилик қилади.

Европа мамлакатлари миллий иқтисодиёт тараққийоти модели хусусиятини иқтисодий тараққийотнинг ижтимоий йўналиштирилганлиги, хусусий ташаббуснинг юқори даражада қўллаб-қувватланиши, бозор ва либерализм тамойилларининг устун даражада таъминланиши, жамиятнинг технократик йўналиши, ялпи ички маҳсулотда хизмат кўрсатиш соҳасининг юқори ҳиссаси кабилар ташкил этади.

Лотин Америкаси мамлакатлари миллий иқтисодиётлари ривожланиши табиий ҳомашё ресурсларидан махсус фойдаланиш, уларни ундирувчи саноат тармоқларининг нисбатан кенг ривожланганлиги, меҳнат ресурсларининг ортқичалиги, экспортнинг паст, товар ва хизматлар импортининг эса юқори даражаси, иқтисодиётда майда товар ишлаб чиқаришнинг сезиларли даражаси билан тавсифланади.

Собиқ иттифоқ парчалангач, мустақилликка эришган мамлакатлар иқтисодий тараққийёт модели асосан режали иқтисодиётдан бозор иқтисодиётга ўтиш жараёнлари билан белгиланиб, бунда хусусий мулк ва хусусий тadbirkorликнинг шаклланиши ва ривожланиши, давлат мулкнинг хусусийлаштирилишида намоён бўлди. Албатта, МДҲ ўзига хос тараққийёт моделларини шакллантириш ҳаракатлари дастлабки йилларда кучайди. Аммо, бир-бирига яқин иқтисодий таркибга эга бўлган бу мамлакатларда бошқаларидан кескин фарқ қилмайдиган мутлақо «янги» тараққийёт моделини шакллантириш имконияти йўқ эди. Ўзбекистон шариоитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари» китобида алоҳида кўрсатиб ўтилган. Унда мамлакатимиз мустақилликка эришган кундан бошлаб иқтисодий соҳада изчил, босқичма-босқич ислохотлар олиб борилди. Ҳолисона ёшдашсак, яқинда пойтахтимизда Ўртбошимизнинг «Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози: Ўзбекистон шариоитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари» китобига бағишланган халқаро конференция ва Осиё тараққийёт банкининг навбатдаги йиғилишида ҳам дунёнинг нуфузли омиллари, таҳлилчилари томонидан Ўзбекистон олиб бораётган сиёсат нақадар тўғри ва оқилона қарор эканлигини таъкидлашди. Бу ҳам ўз навбатида иқтисодиётнинг ўзига хослиги, миллий тамойил ўзини муносиб оқлаётганидан далолат беради.

● Жаҳон ҳўжалигидаги яна бир муҳим тенденция – байналмилаллашув глобаллашувнинг моҳиятини янада кенгайтди. Байналмилаллашув миллий иқтисодиётлар фаолиятининг, хусусан, бирор мамлакатдаги ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ёки иқтисодий ўсиш жараёнларининг бир неча мамлакат резидентлари иштирокида, кўпмиллатли асосда амалга оширилишини билдиради. Бошқача айтганда, трансмиллий компаниялар фаолияти миллий иқтисодиётлар тараққий этишида салмоқли таъсир кўрсатмоқда.

● Миллий иқтисодиёт фаолиятининг энг муҳим тавсифловчи кўрсаткичларидан ҳисобланган иқтисодий ўсиш суръатлари ялпи ички маҳсулот (ЯИМ) ва ялпи миллий маҳсулотнинг (ЯММ) қўшимча ўсиш суръатларида ўз ифодасини топади.

ДУНЁДАН ДАРАКЛАР

Парвозсиз бир кун

Буюк Британияда парвозлар маълум муддатга кечиктирилган.

Бу Исландиядаги вулконнинг яна ҳаракатга келгани билан боғлиқ эмас. Гап шундаки, самолётлар парвозига энди Британия ҳаво йўллари авиакомпанияси ишчи-ҳодимлари «тўсқинлик» қилишган. Россиянинг «Новости» агентлиги хабарича, намоёйишчилар дунёдаги энг йирик авиакомпаниядан ойлик маошларини оширишни талаб қилишмоқда.

Дамба бузилди

Польшанинг жанубий-ғарбида рўй берган табиий офат оқибатида ўндан зиёд одам ҳалок бўлган, беш мингдан зиёд маҳаллий аҳоли хавфсиз ҳудудларга эвакуация қилинган.

Варшавадан 100 км. узоқликда рўй берган тошқин Одер дарёси дамбасининг бузилишига сабаб бўлган. Оқибатда 18 та аҳоли яшаш пунктлари жами 8 минг гектар ҳудудлар сув остида қолган. Мамлакат ички ишлар вазирлиги маълумотларига кўра, полиция ва кутқарув хизматчилари жабр кўрган аҳолини вертолёт ва қайиқларда ташвиқмоқда. Польша бош вазири Дональд Туск табиий офатдан азият чеккан барча фуқароларга ёрдам беришини маълум қилган.

Расмий келишувдан сўнг

Хабарларга кўра, расмий Техрон БМТнинг атом агентлиги - МАГАТЭга хат топширган. Унда тўйинтирилган урани ҳорижга жўнатиш режаси тафсилотлари ҳақида сўз боради.

Келишувга Эрон, Туркия ва Бразилия билан Бразилияда ўтган ҳафта эришилганди. Хатда Эрон реактори учун атом ёнлиги билан таъминлаши айтилмоқда. Келишувдан мақсад эса Техрон атом қуроли ишлаб чиқармоқда, деган хавотирларни бир қадар псайтиришга қаратилган. БМТнинг атом агентлиги бу масалада изох бергани йўқ. Эроннинг «ал-Алам» телевидениесига кўра, Техрон Туркияга 1200 килограмм тўйинтирилган уран жўнатади, эвазига Эрон реакторлари учун ёнлиги олиши керак.

Таиланд томонларда

Таиланд ҳукумати мамлакатда яна комендант соатини жорий қилган.

Бу чора пойтахт Бангкок ва 23 провинцияда бир ҳафта давомида амалда бўлади. Кунни кеча Таиланд ҳарбийлари мамлакатда назоратни ўз қўлларига олганликларини маълум қилишганди. Аммо пойтахт ва бир неча вилоятларда Қизил қўйлақчиларнинг оммавий норозилик намоёйишлари Таиланд ҳукуматининг комендантлик (ҳарбий шариоитда қўчаларда юриш ман қилинган соатлар)ни жорий қилишга мажбур бўлган.

Интернет хабарлари асосида
Саборух БОБОНОВА тайёрлади

РАНГИН ДУНЁ

Олимлар йиллар мобайнида вулқонлар устида тадқиқотлар ўтказиб келишади. Айнан уларнинг изланишлари сабаб, биз сўнган ва сўнмас вулқонлар ҳақида озми-кўпми тушунчага эгамиз. Сайёрамизда сўнмас вулқонларнинг сон-саногий йўқ. Биргина Антарктиданинг ўзида кўплаб ҳали сўнмаган вулқонлар мавжуд. Айниқса, Росса оролининг қоқ марказдан отилиб турувчи Эребус вулқони сайёрамиздаги энг фаол вулқонлардан бири ҳисобланади.

Нилуфар ҲАМИДОВА,
Тошкент Банк коллежи инглиз тили ўқитувчиси

Эребус қоясининг баландлиги 3794 метрни ташкил этади. Вулқон кратерида ҳосил бўлган лава қўли эса мана бир неча йилдири асло сўнмайди. Афсуски, ундан таралаётган метан ва водород моддаси анчадан бери атмосфера қатламини емириб келмоқда. Олимларнинг таъкидлашича, стратосферадаги азон қатламининг энг юпқа дарчаси айнан ана шу Эребус вулқони устида жойлашган экан. Тарихий манбаларга кўра, Эребус вулқони 1841 йили тadbirkorчиликчи Жеймс Росс ва Френсис Крозиондан кашф қилинган. Улар бошқараётган қадимги грек маъбудлари

номи билан, яъни «Эребус» деб аталгани боис сайёҳлар вулқон қоясига ҳам шундай ном беришни маъқул қўришади. Шунда сўнмас вулқон Эребус номи олади. Илк бор вулқонни кўрган сайёҳлар унинг нақадар тизгинсиз ва ўта фаол эканидан ҳайратга тушиб қолган экан. Тўғри-да, ўша даврда ҳали геология соҳаси ҳозиргидек ривожланмаган эди. Қолаверса, қор ва муз орасидан отилиб чиқаётган «гулхан» сайёҳларга аллақандай сир-синаот бўлиб кўрингани эҳтимолдан ҳоли эмас. Қадимги цивилизациялар даврида одамлар вулқонлар отилишини ёвуз қўларининг ишига йўйишган. Бироқ, бугун-

ги кунда бу жараён оддий табиат ҳодисасидан ўзга нарса эмас. Шундай бўлса-да, барибир вулқонлар ҳар қандай инсонни ваҳимага солиши, вужудини жунбушга келтириши тайин.

Айтишларича, Антарктидада қадимги вулқон чиқиндиларини кўплаб учратиш мумкин. Вулқон чиқиндилари эса ўз ўрнида қитъаларнинг силжиши ҳарқатдаги ўзига хос индикатор вазифасини бажаради. Яъни, у Ер юзидида қитъаларнинг дастлабки жойлашувини аниқлашда асқотади. Ана шу нутқаи назардан қараганда, геологларнинг айтишича, Антарктидадаги вулқон чиқиндиларининг аксариятидан маълум бўлишича, ушбу қитъа кутбда жойлашмасидан аввал бошқа манзилда бўлганидан далолат экан.

Бугунги кунда Эребус шунчаки вулқон қояси эмас. У Росса оролига йўл олган сайёҳлар учун маёқ ўрнида ҳам хизмат қилади. Бир пайтлар сайёҳлар ушбу қояни забт этиш учун кўп уринишган. Хатто, ўша даврда буни амалга ошириш истагида юрган инсонлар ўртасида ҳақиқий мусобақа бошланиб кетган экан. Ниҳоят, 1908 йилнинг 10 мартида Эрнест Шеклтон экспедицияси аъзолари илк бор бу қояни вулқон кратер чизигигача эгаллашга муюссар бўлишган. Экспедициянинг олти нафар аъзоси ҳамда ёши элликдан ошган

Эребус

ЕР ЮЗИНИНГ ЭНГ ЖАНУБИДАГИ СЎНМАС ВУЛҚОН ШУНДАЙ НОМЛАНАДИ

профессор Эджворта Дэвид баландлиги 3794 метр чўққини забт этишади. Айнан мана шу чўққидан улар диаметри 805 метрли вулқон кратери ва чуқурлиги 274 метрли лава қўлини аниқлашди. Бу ёнар қўл ҳозир ҳам мав-

жудлиги боис, Эребус вулқони дунёдаги энг йирик сўнмас вулқонлар сирасига қиради.

1974-1975 йилларда Янги Зеландиялик бир гуруҳ олимлар Эребус қоясида, тўғрироғи, унинг кратери оғзида лагер

қуриб, ўша ерда турли тadbirkorчиликларнинг бирдан-бир мақсади ички кратерга тушиб ундан намуна олиш эди. Бироқ, улар буни удалай олишмайди. Негаки, вулқоннинг ўта фаол ҳара-

кати бунга йўл қўймайди. 1984 йилнинг 17 сентябрь куни вулқон кутилмаганда уйғониб қолади ва ҳар томонга қайноқ лава-сини соча бошлайди. Табиийки, шундан сўнг олимлар бу заминни янаям кўпроқ ўрганишдан, изланишдан тўхташгани йўқ. Эребус қояси шу пайтга қадар нафақат геологларни, балки бир қатор таниқли су-раткашларни ҳам ўзига ром этиб келган. Шу кунгача улар вулқонни турли кўринишларда тасвирга туширишга муваффақ бўлишган. Хатто, энг биринчи тadbirkorчиликлар ҳам бўёқлар ёрдамида қоядан отилиб чиқаётган лаваини кўринишини қоғозга туширишган экан. Мана шундай энг яхши тасвирлардан бири доктор Эдвард Уилсоннинг қаламига мансуб бўлиб, у узоқ йиллар давомида қоя ва унинг қир-адирларининг ноёб табиати ҳамда бой ўсим-ликлар дунёсини ўрганишга алоҳида аҳамият қаратган.

Инсон она табиатни ҳар қанча синчиқлаб ўрганмасин, ундаги сир-синаотлар тағига етиши қийин. Ҳозирча, одам-от Эр юзидида сўнган вулқонларнинг қайта ҳаракатга келиш-сини очганича йўқ. Қолаверса, зилзила рўй бериши, сув тошқинлари, азон қатлами еми-рилиши каби бир қатор табиат ҳодисаси ҳали-ҳануз жумбоқ-лигича қолмоқда.

